VOLUMUL II

CAPITUL I

VIZITAȚIA NOPTURNĂ

Dăngescu și domnu Lobadă judecătorul aștept pe Alexandru pînă la cinci ore dup-amiază ca să prînzească împreună, dar așteptarea lor a fost vană, căci Alexandru rămăsese lîngă amanta sa pînă la cinci ore și jumătate. Pe la șase ore, el pleacă de la Maria promițîndu-i că se va întoarce înserat ca să-i aducă nuvele despre tatăl ei. Maria, Elisaveta și Tincuța îi mulțumesc pentru această binefacere și Alexandru se duce la temniță, unde ajungînd fu introdus în camera îngrijitorului.

Acest foncționar, care cunoștea pe Alexandru și pe familia lui, se scoală îndată ce-l vede și șade în picioare pînă cînd Alexandru îl roagă cu stăruință ca să ocupe un scaun.

— Domnule îngrijitor, doresc să văz pe Sălcianu, zise tînărul Dăngescu.

— Care Sălcianu, cocoane Alexandre ? întreabă îngrijitorul.

— Sălcianu cojocarul, care s-a trimis de tribunal chiar astăzi ; acela în sfîrșit în pricina omorului unei femei.

— A ! îmi aduc aminte. Mă iertați, cocoane Alexandre, dar aici se aduce pe toată ziua o mulțime de individe și nu poci să-i țiu minte pe toți.

— Ei bine, dacă ți-ai adus aminte, trimite să-l cheme încoaci.

Îngrijitorul dispare și se întoarce peste cîteva minute cu Sălcianu, care înainta încet, trist, cu capul plecat și cu lanțurile de picere. Alexandru simți că inima-i se strînge la vederea deplorabilei stări în care se afla tatăl amantei sale. El se scoală și înaintează spre Sălcianu.

— Sunt zdrobit de durere, domnule Sălciene, îi zise Alexandru. A te vedea suferind o osîndă pe care nu ai meritat-o, o sufăr şi eu deopotrivă cu dumneata. Am venit să te văz şi să-ţi vorbesc ; te rog aşază-te lîngă mine.

— Îţi mulţumesc, domnule Dăngescu; nu voi să şez, căci aceste lanţuri mă ţin în sus, cu toate că ar fi trebuit să se lege de gîtul unui om mult mai mare decît mine.

Alexandru pătrunse tot înţelesul acestor cuvinte, carii se aplicau d-a-dreptul tatălui său, dar el nu se supără, din contra, îi vorbi cu aceeaşi blîndeţe.

— Ai toată dreptatea, domnule Sălciene, şi te plîng din suflet. Cu toate acestea vei scăpa peste cincisprezece zile ; eu mă însărcinez cu aceasta, şi fii sigur că în curînd după scăparea dumitale vei avea o fericire la carea nu te aştepţi.

— Nu se vorbeşte de fericiri viitoare unui om nenorocit, domnule Alexandre, mai cu seamă mie care port lanţurile de picioare şi care trăiesc în mijlocul omoritorilor. Această ruşine mă va băga în pămînt şi prea curînd încă. Este lucrul cel mai dureros pentru un om cinstit de a se vedea pătat de lanţurile temniţei.

Sălcianu revinea neîncetat la lanţuri şi Alexandru hotărî să-l scape de dînsele. În această intenţie el se adresă îngrijitorului care era faţă :

— Domnule îngrijitor, îi zise el ; cine te-a autorizat să pui lanţuri de picioare domnului Sălcianu ?

— Să vă deslușesc, cocoane Alexandre, răspunse îngrijitorul cu respect. Suntem impuşi de lege ca să punem fiare la toţi cîţi se trimit aici în pricini de omor. Pe lîngă aceasta, avem ordine esprese de la autorităţile judiciare ca să puie fiare la toţi carii se înaintez la temniţă ; numai cei ce se trimit la casa de poprealā sunt scutiţi de această povară. Şi în cîrtia cu care se înaintează domnu Sălcianu se află scris cuvîntul „temniţă".

— Te crez că ţi-ai îndeplinit datoriile de foncţionar ; cu toate acestea, trebuie să ocrotim pe domnu Sălcianu de o asemenea greutate, şi fiindcă nu ştiu ce trebuie să fac în privinţa aceasta îţi cer povaţa dumitale.

— Este foarte lesne, cocoane Alexandre ; nu aveţi decît să vorbiţi domnului vornic al temniţei şi ceea ce

va ordona va fi îndeplinit și necontrolat de nimeni ; noi suntem supușii dumnealui. Pe dumneavoastră nu va putea să vă refuze căci îi sunteți rudă și prieten, și afară de aceasta a făcut concesii și altora.

— Îți mulțumesc, domnule îngrijitor, zise Alexandru cu mulțumire ; te rog dar să scoți îndată aceste lanțuri și voi veni peste cîteva minute cu vornicu ca să-ți dea autorizația. Socotesc că ai încredere în mine și că vei avea bunătatea să-mi faci această plăcere.

— Mai încape îndoială, cocoane Alexandre !...

Și zicînd acestea, îngrijitorul iese din cameră și se întoarce însuși cu un ciocan și cu o cheie prin ajutorul cărora sfărâmă fiarele cu care era legat Sălcianu. După aceasta, îngrijitorul ia fiarele, iese și lasă pe Alexandru și pe Sălcianu singuri.

— Vă rămîi foarte recunoscător pentru această binefacere, domnule Dăngescu, zise Sălcianu cînd își văzu picioarele libere. Dar semnele fiarelor vor rămînea în veci săpate pe vinele carii le-au simțit apăsarea.

— Nu trebuie să te mai gîndești la aceasta, domnule Sălciene, zise Alexandru cu blîndețe. Cîți nu au purtat fiare de picioare și nu le mai simt apăsarea, ba încă sunt mari și tari. Consolă-te dar și lasă-te în sprijinul meu.

— Îți mulțumesc pentru această consolație dar dă-mi voie a te întreba un lucru mai-nainte de a declara dacă-ți priimesc bunătățile.

— De ce nu, domnule Sălciene ; esplică-te și-ți voi răspunde.

— Mai-nainte de toate, reluă Sălcianu, aflã că dacă am priimit cu răbdare și în tăcere să mi se desfacă lanțurile de la picioare prin influența și prin puterea dumitale, este că ai fost constrîns de o datorie pe care ți-o impunea conștiința, și prin urmare ai făcut totul, ba încă mai mult decît credeam ; suntem dar chit. Ca să mă scapi de osîndă, peste cincisprezece zile, precum îmi făgăduiși, vrea să zică a-ți rămînea obligat, și pentru această obligație vei dori să aibi un preț ; ei bine, un asemenea preț eu nu vi-l poci acorda și prefer a rămînea subt jugul osîndei.

Alexandru nu se aştepta la asemenea cuvinte din partea Sălcianului. Departe de a-l ofensa, îl puse din contra în respect şi îl făcu să-şi plece capul.

— Te înţeleg, domnule Sălciene, îi zise Alexandru : ai un suflet mare şi nobil, de aceea te admir şi te respectez. Nu voi să fiu ipocrit ; voi fi sincer ca şi dumneata : ţi-am promis că te scap căci datoria şi conştiinţa, precum ziseşi, îmi impun toate acestea, iar nu numai sfărîmarea fiarelor, care este un ce necomplet. Preţul ce zici că-ţi voi cere pentru obligaţia ce-ţi fac, aceasta este numai o închipuire a dumitale şi ca să mă declar mai lămurit, îţi mărturisesc că temerea dumitale nu este întemeiată căci dacă iubesc pe Maria, nu am pentru dînsa decît intenţiile cele mai onorabile.

— Domnule Alexandre, amorul şi onoarea sunt doi inemici neîmpăcaţi, şi oricît te-ai sili să mă convingi de contrariu, voi fi în neputinţă de a crede, mai cu seamă că între familia dumitale şi a mea este o depărtare ca de la cer la pămînt.

— Voi lua-o de soţie, îţi jur pe onoare ! Orice piedici le voi sfărăma, nimic nu-mi va sta împrotivă.

— Nu este cu putinţă !... Nu este cu putinţă, domnule Alexandre !... Aceasta nu o poci crede de ar veni să-mi spuie chiar arhanghelul Mihail.

— Îţi mai jur încă o dată pe onoare.

— Este mare onoarea dumitale, dar amorul calcă onoarea în picioare, şi prin urmare nu-ţi priimesc obligaţia.

— Nu mai zic nimic, domnule Sălciene, murmură Alexandru mîhnit. Ei bine, eu nu te voi sprijini în procesul ce ai, dar legea va lumina dreptatea şi sper că o vei avea, nu de la mine, ci de la lege.

Sălcianu pleacă capul şi îşi şterge două lacrămi ce-i pică din ochi. El văzu bine că a greşit bănuind onoarea tînărului Dăngescu şi strîngîndu-l de mînă îi zise :

— Îţi mulţumesc, domnule Alexandre, şi mă iartă că te-am ofensat. Am fost un biet nesocotit !

— Nu ai de ce să-mi ceri iertăciune, domnule Sălciene ; dacă eram în locul dumitale. nu aş fi urmat altfel.

— O ultimă vorbă, domnule Alexandre ; te povăţuiesc, nu ca tată al unei fete, ci ca un prieten care-ţi voieşte binele : să nu mai iubeşti pe Maria căci aceasta îţi va aduce pieirea ; tatăl dumitale ar fi în stare să facă lucruri mari cînd va fi încunoştiinţat că voieşti să te însori cu o fată de cojocar şi mai cu seamă cu a Sălcianului, pe care nu-l poate suferi. Sileşte-te dar să uiţi pe Maria căci aceasta depinde de voinţa dumitale şi trecerea timpului te va face să-ţi recunoşti greşala, adecă aceea că ai avut orbirea de a te opri un minut lîngă fata unui meseriaş. Tinereţea, domnule Alexandre, conduce pe un om la multe nebunii, şi numai prin înaintarea vîrstei se deşteaptă cineva dintr-un vis de iluzii ce se şterge aşa de iute ca şi cercul după o apă stătătoare, format dintr-o piatră azvîrlită, care rămîne la fund şi care nu se mai întoarce niciodată pe locul pe unde a intrat.

— Domnule Sălciene, poveţile şi esemplele ce-mi dai sunt nu se poate mai bune şi mai raţionabile, dar ele nu pot produce nici un efect asupră-mi, căci acestea poate mi le-am pus şi eu înainte. Hotărîrea mea este luată ; tatăl meu nu va mai putea fi nici o piedică în dorinţele mele. Sunt vîrstnic, am o profesie liberă şi bănoasă prin care îmi poci procura esistenţa cu abondenţă, am şi venitul meu de trei sute galbeni şi crez că cu această stare sunt independent şi ieşit de subt epitropia părintească. Îmi lipseşte Maria cu care aş fi cel mai fericit om din lume. Pentru ce să nu o iau ? Pentru ce, din pricina convenţelor de familie şi de societate, să mă lipsesc de partea cea mai mare şi cea mai scumpă a sufletului meu ?... Aceasta este întrebarea ce-mi fac neîncetat şi răspunsul inimei mele este acela de a trăi cu Maria. Astfel dar, orice ar zice cineva nu ies din ceea ce mi-am propus.

— Văz cu mîhnire, domnule Alexandre, că sunteţi nestrămutat în hotărîrea ce aţi luat, care, pentru fata mea şi pentru mine, ar fi o fericire din cele mai neaşteptate. Sunt un om prea simplu pe lîngă dumneata ca să am pretenţia să vă fac a-mi asculta poveţile. În simplicitatea mea însă socotesc că sunt foarte drepte ; cu toate acestea, poate să mă înşel, dar vom trăi şi vom vedea.

— Da, domnule Sălciene, vom trăi și vom vedea că un om hotărît face totul cum îi place, mai cu seamă cînd este independent.

— Să dea Dumnezeu, murmură Sălcianu, plecînd capul ca cum nu ar fi fost sigur de ceea ce zicea.

După această întreținere, Alexandru vede că nu mai avea nimic de vorbit cu Sălcianu, și fiindcă ora era înaintată, apucă pe bătrînul cojocar de mînă și, strîngînd-o cu putere, îi zise :

— La revedere, domnule Sălciene. Îți recomand curagiu și răbdare multă.

— Cu plecăciune, domnule Alexandre ; vă urez toate fericirile din lume.

— Și dumitale asemenea.

Alexandru iese și lasă pe Sălcianu trist și descuragiat. În sală ,el întîlnește pe îngrijitor și se adresează către dînsul :

— Domnule îngrijitor, îți recomand cu osebire pe Sălcianu, să-i dai o hrană bună, o locuință cuviincioasă, și în sfîrșit să faci cum vei ști mai bine ca să-l mulțumești. Îți voi recunoaște o asemenea îndatorire cu prisos și mă voi sili cînd se va ivi ocazia să te înaintez în foncție.

— Vă sărut mîna, cocoane Alexandre, zise îngrijitorul plecîndu-se pînă la pămînt. Dorința dumitale va fi îndeplinită și dacă v-aș ruga ceva nu este ca să mă înaintați în foncție, ci să mă țineți în aceea în care mă aflu.

— Ce leafă ai ?

— O sută cincizeci lei pe lună.

— Ei bine, dacă ai avea o alta de patru sau de cinci sute lei, nu ai fi mulțumit ?

— Să vedeți, cocoane Alexandre ; eu mă mulțumesc pe puțin fiindcă nu sunt ambițios, și afară de aceasta m-am obicinuit cu lucrarea de îngrijitor ; în altă foncție poate nu aș fi destul de capabil.

— Prea bine, dacă ești mulțumit, nu am ce zice. Eu unul îți promit protecție ori de cîte ori vei veni să mi-o ceri. Cît însă pentru Sălcianu, îți voi recunoaște deosebit și din minutul acesta mă duc la vornic să-i vorbesc ca să-ți dea dezlegare pentru scoaterea fiarelor.

Îngrijitorul se înclină și Alexandru, ieșind din casa îngrijitorului temniței, își îndreptează pașii la vornicul temniței, care era una din rudele de aproape ale Dăngescului.

În momentul cînd trăsura de birjă a lui Alexandru se oprește la scară, vornicul temniței se sculase de la masă și lungit pe o sofa turcească fuma dintr-un ciubuc lung de iasomie. Vornicul temniței, căruia îi zicea domnu Gusescu, era în vîrstă de patruzeci și cinci ani ; el purta un cap gogoneț acoperit pe lîngă urechi și pe după ceafă de cîteva șuvițe de păr ce-i mai rămăsese, căci pleșuvise de multă vreme. Niște ochi mici căprui înfundați în orbita lor, din carii cel din dreapta avea la coadă o rană cicatrizată, anunțau viclenia pe care o moștenise de la familie ; un nas lung și subțire tăia în linie dreaptă buza superioară ceea ce contribuia foarte mult a da acestui domn un aer de berbec ; gura îi era cam strîmbă, poate unde îndrugase prea multe verzi și uscate în viața lui, fața îi era uscățivă și corpul înalt și subțire.

Domnu Gusescu fusese un om prea avut și se trăgea dintr-o familie bună, dar își tocase mai toată starea în vreo trei ani cu loretele din Paris, cu supeurile și cu jocurile la noroc.

Cînd nu-i mai rămăsese nici o speranță și în punctul de a rămînea pe drumuri, se însură cu o fată care avea zestre bună și după însurătoare obținu și postul de vornic al temniței, pe care-l ocupa de mai mulți ani. Domnu Gusescu, de cînd se pusese în capul pușcăriașilor, lumea bîrfitoare îl acuza că îi mergea foarte neted ca șef, și că din cheltuielile temniței își formase un venit ca de la o moșie. Cu toate acestea, cine poate da crezămînt spuselor lumei !

Cînd Alexandru deschise ușa camerei domnului Gusescu, acesta esprimă multă mulțumire văzîndu-l.

— Bine ai venit, vere Alexandre, zise vornicul fără să se deranjeze. Vino de te lungește lîngă mine și să tăiem la lafuri. Ce păcat că nu sosiși cu o jumătate de oră mai-nainte căci am fi prînzit împreună. Sunt singur, mă vere. Pe nevastă am azvîrlit-o la moșie de ieri seara. Ișală ! bașală !... chef, acum ; am rămas flăcău ca tine.

Alexandru se așeză lîngă dînsul și-i răspunse :

— Ascultă, vericule, îți mărturisesc că-ți pizmuiesc fericirea fiindcă eu nu o am, și mi se pare că, în loc să rîdem și să glumim, oi să te anuiezi .

— Iaca-na... De unde mi-ai ieșit și tu anuios ?... Ce dracu de le pui toate la inimă ?... Dacă tatăl tău este certat cu mă-ta, nu cumva o să-mi stai busumflat pînă se vor împăca ?... Ce, mă, tu nu vezi că mai toți bărbații se cert cu nevestele lor ?... Aceasta a devenit o generalitate, o modă din care nu trebuie să ieșim, căci altfel, ne-ar crede lumea de niște proști.

— Dar ce, vere, puțină supărare este aceasta pentru un om simțitor ?

— Poftim vorbă !... Parcă ceilalți oameni sunt boi și numai tu te-ai găsit mai breaz decît toți. Ce dracu, Alexandre, cui semeni tu așa de liniștit !?... Atîția ani cît ai șezut în Paris nu ți-au pus pus sîngele în mișcare ?... Mai conformează-te și tu cu lumea.

— Ai tot dreptul, vere, ca să-mi zici și mai multe decît acestea. Văz bine că nu ar trebui să fiu așa de liniștit, dar ce vrei să fac ; așa-mi este naturelul.

— Minți că nu este așa. Cînd erai mic, ieșai la uliță și începeai să azvîrli cu pietre în oameni ; nu puteai sta un minut la un loc. Aceasta va să zică naturel ?... încă odată îți spui că minți, vericule, și tu trebuie să fii amorezat.

— Nu sunt nici amorezat ; și mai întîi cînd ar fi una ca aceasta, ar mai ști și alții.

— Negreșit... Iată o bună dovadă... parcă tu faci lucrurile să te vază lumea. Nu mi-ai spus că pe lîngă altele multe ești și misterios ?

— Să lăsăm glumele la o parte, vericule ; am venit să te rog ceva.

— Roagă-mă, Alexandre, și de-mi va sta prin putință voi face tot.

— Tocmai pentru că-ți stă prin putință pentru aceea mă și adresez dumitale ; uite ce este : doresc să dai ordin îngrijitorului temniței ca să trateze bine pe Sălcianu cojocarul, ce s-a arestat de tribunal și să-i scoață fiarele de la picioare.

— Cine este Sălcianu ? întreabă vornicul.

— Un biet nenorocit care s-a osîndit pe nedrept de Tribunalul crimenal și pe care-l voi scăpa cînd se va înfățișa procesul lui la Curtea Apelativă.

— Și de cînd ai început tu să compătimești de nenorociți ?... Spune-mi drept, ți-a dat parale multe ?... Atunci împrumută-mă și pe mine căci astăzi sunt la os. Ieri am cumpărat unei lorete franceze o brățară de două sute galbeni și vreo șase mătăsuri. Mi-am deșertat toată punga și nu mi-a mai rămas în casă decît vreo zece galbeni.

— Nu am luat nici o lescaie de la acel Sălcianu, vericule, căci este un om pe care îl cunosc și căruia îi voiesc binele. Afară de aceasta este și sărac și abia dacă-și încropește esistența de astăzi pînă mîine.

— Dacă este așa, nu mai am ce zice. Îți voi face plăcerea căci am făcut la alții streini, dar încă ție !...

Și zicînd acestea, vornicul se scoală după sofa, vine la o masă și scrie un bilet îngrijitorului temniței prin care îi ordonă să scoață fiarele de la picioarele Sălcianului și să-l trateze bine. După acestea, el sună clopoțelul și un servitor intră în cameră.

— Să dai acest bilet unui dorobanț ca să-l ducă la îngrijitorul temniței, ordonă domnu Gusescu, depunînd biletul în mîna servitorului.

— Am înțeles, cocoane, răspunse servitorul luînd biletul și ieșind din cameră.

— Îți mulțumesc, vere, zise Alexandru vornicului. Îți rămîi foarte recunoscător pentru această îndatorire.

— Pentru puțin, Alexandre. Nu e lucru mare ceea ce făcui ; m-a costat numai scularea după sofa și scrierea a trei rînduri.

— Acum te las, vere.

— Ce fel, așa curînd !... De știam că te pierz, mai amînam trimiterea biletului. Ce nerod fusei !

— În toate cazurile nu puteam rămînea mai mult căci nu am prînzit pînă acum și mi-e foame.

— Atunci nu mă poci disputa cu stomacul tău. Du-te de mănîncă și întoarce-te ca să ne preumblăm pe șosea împreună.

— Nu voi putea veni, căci în seara aceasta am treabă ; dar mîine, dacă eşti acasă, voi veni să prînzim şi să fiu al dumitale pentru toată ziua.

— Fie şi mîine. Îţi voi arăta pe amanta mea, Alexandre ; să vezi ce haz are !... este frumoasă ca o cadră şi are un spirit de drac.

— Prea te costă bani mulţi !

— Apoi cu astfel de femei nu te poţi încurca cu nimic.

— La revedere ; mîine viu negreşit.

— Adio, vericule ; vezi să nu te încurci undeva căci te voi aştepta.

— Fii sigur că mă voi ţine de făgăduială.

Alexandru iese şi se pune în trăsură. El ordonă birjarului a-l duce la otelul lui Brener. Trăsura porneşte şi după cîteva minute se opreşte dinaintea uşei acestui otel, care se deschidea în faţa uliţei. Alexandru plăteşte birjarului şi intră în birt ca să mănînce mai mult de trebuinţă căci apetit nu avea nicidecum.

El se aşează la o masă retrasă, care nu era ocupată de nimeni şi consultînd carta bucatelor ordonă chelnerului să-i aducă un bulion.

Fiindcă însă pe la birturile nemţeşti se servează ceva foarte anevoie şi chelnerii trebuie să pună cîte zece minute de interval ca să aducă un fel de bucate, Alexandru, care ştia aceasta, intră în sala biliardului ca să privească pînă să-i aducă bulionul ordonat. În sala biliardului se aflau o mulţime de greci, nemţi şi români puţini. Unii citeau jurnale nemţeşti, căci numai de acestea se aflau acolo, mulţi jucau table, domino, cărţi şi doi inşi biliard ; între aceşti din urmă era Neagu Bolboacă, care se vede că încă nu uitase petrecerile trecute. Vătaful de curte se dase plăcerei biliardului cu o veselie nespusă ; el bătuse pe adversarul său în mai multe rînduri cînd, aruncîndu-şi privirile spre uşa antrelei, vede pe Alexandru. Prezenţa lui Alexandru în cafenea îl spăimîntă, picioarele-i se-nmoaie şi tacul era să-i cază din mînă dacă tînărul Dăngescu, obosit de o asemenea privelişte, nu ar fi plecat în acest moment să-şi ia bulionul.

„Ce să caute domnu Alexandru aici în cafenea? cugetă el. Un fecior de boier într-o cafenea!... asta nu este lucru curat."

— Dar nu joci? îl întrebă companionul său de joc care aştepta de cîteva minute.

— Ai?... Auz?... Ce este?... zise Bolboacă zăpăcit.

— Uite, frate, că nu mai ştie ce face. Ce dracu de te-ai ameţit astfel?

— Ia ascultă, zise Bolboacă. Fă bine de taci şi nu tot îndruga la nimicuri. Spune-mi cunoşti pe tînărul acela ce veni la uşă să ne privească? L-ai văzut în sala de mîncare?

— L-am văzut în mai multe rînduri mîncînd aici, şi noaptea, pe la douăsprezece ceasuri, vine mai totdauna, dar nu-l cunosc cine este.

— Ştii bine că pe acesta l-ai văzut mîncînd aici? Nu te înşeli?

— Tocmai aceasta, că doar nu am avut orbul găinilor.

— Oricum, cîteodată se înşeală cineva şi ia pe unul drept altul.

— Te-i fi înşelînd tu, iar nu eu. Acum lasă la păcatele pe acel necunoscut şi începi de joacă, căci ne trec ceasurile degeaba.

— Iată că joc.

Şi zicînd aceasta, Bolboacă reîncepe a juca biliard neînţelegînd cum un fiu de boier venea să mănînce la birt, de vreme ce acasă avea tot ce-i trebuia.

„Îmi pare bine că am mai făcut şi această descoperire, cugetă Bolboacă. Cine ştie la ce mi-o prinde bine odată!"

Alexandru mîncă sau mai bine ciuguleşte din bucatele ce i se aduce. După ce termină prînzul, soarbe de cîteva ori din cafeaua ce i se prezintase, aprinde o ţigară de havana, plăteşte chelnerului, iese din birt şi, fiindcă începuse a însera, se duce la Maria pe care o găseşte singură împletind la ciorapi.

— Bună seara, Mariuţo, îi zise el cu bucurie.

— Bine ai venit, mulţumi tînăra fată, sculîndu-se şi lăsînd ciorapul. Te aşteptam, Alexandre; muma mea şi toţi din casă s-au culcat căci erau osteniţi, şi ieri noaptea nu s-au repauzat decît o oră sau două.

— Şi dumneata nu eşti ostenită, Mario ? Cum de nu te-ai culcat împreună cu ceilalţi ?... o întrebă el aşezîndu-se lîngă dînsa şi sărutînd-o pe frunte.

— Mă gîndeam la dumneata, Alexandre, şi cînd te aştept nu mă apucă somnul, nici simţ osteneala.

— Buna mea Marie !... Şi Alexandru apucă amîndouă mîinile amantei sale şi le strînge cu amor.

— Ai fost la tatăl meu, Alexandre ? întrebă tînăra fată.

— Am fost, Mariuţo, şi vă aduc nuvele bune.

— Vorbeşte, Alexandre ; am nerăbdare să aflu ce face sărmanul meu părinte.

— Să-ţi spui, Mario ; el este mîhnit ca orice om onest ce suferă o arestare nedreaptă, dar l-am asigurat că va fi liber peste cincisprezece zile, şi dacă nu voia să-mi arate că este satisfăcut, cel puţin citeam în ochii lui mulţumirea. Asemenea am fost şi la vornicul temniţei, care-mi este văr, l-am rugat în favorul părintelui dumitale, şi a dat ordin îngrijitorului ca să-l trateze bine, să-i dea o locuinţă convenabilă, hrană bună, şi să facă în fine tot ce-i va sta prin putinţă ca să-l mulţumească. Vezi bine că numai libertatea îi lipseşte, pe care o va avea peste cîteva zile.

— Îţi mulţumesc pentru bunătăţile ce ai făcut tatălui meu. Muma mea, Tincuţa şi Stoian se vor simţi deopotrivă fericiţi cînd le voi comunica aceasta. Dar spune-mi, Alexandre, dacă în întreţinerea ce ai avut cu bunul meu părinte ţi-a dat să înţelegi că cunoaşte amorul nostru ?

— Îl cunoaşte foarte bine, Maria mea, şi poci zice că despre dînsul ne-a fost mai toată întreţinerea ; i-am comunicat în sinceritate intenţiile mele şi bătrînul părea mulţumit ascultîndu-mă ; cu toate acestea el se îndoia, ca oricare tată, ce nu poate crede, pînă nu vede. În fine, la plecare-mi, m-a strîns de mînă şi mi-a mulţumit.

— Îmi pare bine, Alexandre, că amorul nostru nu mai este un mister nici pentru tatăl meu ; aceasta îmi uşurează sufletul pentru dumneata şi pentru mine, căci acum nu voi fi silită a mai palpita la gîndirea că voi fi espusă curînd sau mai tîrziu a fi dojenită de cel căruia îi sunt datoare viaţa.

— Această temere nu-şi va mai avea locul, Maria mea, căci în curînd amorul nostru nu va mai fi un mister pentru lumea întreagă. Să treacă aceste cincisprezece zile şi alte atîtea şi-l vom curona pentru totdauna.

— Numai de nu ar fi un vis fericirea la care mă faci să aspir, Alexandrul meu. Inima mea însă nu ştiu pentru ce este închisă, tristă; sufletul meu se strînge de cîte ori mă gîndesc la un viitor plin de flori. Mi-e frică să nu fie o prevestire. Dar ce văz, Dumnezeul meu! strigă Maria care avea ochii aţintaţi pe fereastă.

— Ce este, Maria mea?... Ce te face să tremuri?...

— Scumpul meu amic, zise Maria strîngînd pe amantul său de mînă; văzui o fantomă neagră în formă de om care trecu ca o umbră pe perdeaua acelei fereste. Cine să fie în grădină?... Dumnezeul meu, mi-e frică!

Alexandru se scoală cu iuţeală de lîngă amanta sa şi se repede spre uşă strigînd:

— Mă duc să văz cine îndrăzneşte să ne turbure fericirea; va plăti scump mizerabilul!

— Nu te espune, Alexandre, strigă Maria ieşind după amantul său. Poate să fie vreun hoţ şi să te omoare.

Alexandru se afla în grădină cu Maria şi amîndoi încep să privească cu curiozitate în toate părţile ca să se încredinţeze dacă în adevăr pătrunsese cineva în acel loc izolat, dar ei nu zăresc pe nimeni deşi ocolesc grădina în tot sensul.

— Nu văz nimic, Maria mea; poate a fost o închipuire.

— O! nu era o închipuire; am deosebit foarte bine acea umbră.

— În toate cazurile, şi dacă a fost cineva, a fugit negreşit. Dar mirarea mea este mare căci nu poci înţelege cînd avu timpul să se facă nevăzut aşa de curînd.

— Se vede că a fugit în minutul cînd l-am zărit.

— Dar pe unde?

— Neapărat că pe portiţa grădinei pe unde intrai dumneata, Alexandre.

— Dar ce portiţa nu este închisă cu lacăt?

— Nu are lacăt, ci o verigă.

— Atunci rămîi aici, Mario; mă duc să văz dacă veriga este pusă.

Alexandru îşi îndreptează paşii spre portiţă şi Maria se ia după dînsul la oarecare distanţă. Cînd era să se apropie, un om care era ascuns în buruieni sare deodată peste portiţă şi se face nevăzut ca o nălucă. Alexandru şi Maria rămîn uimiţi la această vedere. În întunerecul nopţei ei nu putuse deosebi dacă săritorul fusese un om sau un animal. Maria începe să vorbească după cîteva minute :

— Acum vezi, Alexandre, că nu m-am înşelat. Presupui două lucruri : sau că am fost spionaţi, sau că vreun tîlhar a voit să ne calce casa.

— Se poate şi una şi alta, Mario ; mă voi încredinţa însă dacă am fost spionaţi ; mîine voi şti negreşit.

— Dumnezeul meu, ce scumpă este fericirea şi cît de spinos este misterul !

— Oricum, fericirea devine mai interesantă cînd ea este ocolită de curse. Rămîne ca să nu dăm într-însele şi să le sfărîmăm cînd le vom vedea înaintea noastră.

Alexandru şi amanta sa intru în casă unde găsesc pe Tincuţa frecîndu-şi ochii şi căutînd pe Maria. Aceasta îi comunică întîmplarea nopturnă şi cîte trei încep a se întreţine pînă la o oră înaintată a nopţei. Cînd Alexandru vede că a început să se lumineze de ziuă şi că nimeni nu mai poate turbura liniştea Mariei, el îşi ia adio de la tinerile fete şi pleacă promiţîndu-le că va veni seara să o petreacă cu dînsele. După aceasta, Alexandru iese pe portiţa pe unde intrase şi apucă spre locuinţa sa. Ajungînd acasă el se dezbracă, se pune în aşternut şi se culcă. dar nu poate adormi căci gîndirea îi era pironită neîncetat la acel om misterios ce sărise pe portiţa din grădina Sălcianului. Numai pe la şapte ore de dimineaţă abia putu să închiză ochii.

Să lăsăm pe Alexandru a gusta un minut de repaos şi să căutăm pe acel om misterios care cauzase atîta spaimă Mariei şi care sărise peste portiţă cu iuţeala unui iepure. Nu este îndoială că oricare trebuie să-l cunoască în persoana sau mai bine în individualitatea vestitului vătaf de curte al lui Stamate Dăngescu. Domnu Neagu Bolboacă, fidel îndatoririi ce i se pusese şi ce-şi impusese el însuşi, reuşise prin ajutorul iscusinţelor sale

ca să găsească o gaură pe unde să poată pătrunde în grădina Sălcianului ca să spioneze venirea lui Alexandru. Ajutat de întunerecul nopței şi de liniştea ce predomina acea uliță deşartă, Bolboacă avusese timpul ca să facă inspecția casei ocolind-o pîn toate părțile : cînd el băgase de seamă că portița izolată din fundul grădinei avea o înălțime de un stînjen, sărise pe deasupra, intrase în grădină, și ca o șopîrlă se tîrîse pîn burieni pînă ajunse la fereasta camerei care era iluminată. Acolo, el se ridicase puțin şi putuse zări pîntre perdele, care nu erau destul de bine împreunate, tot ce se petrecea în cameră fără a fi observat de nimeni. El se pusese la pîndă numai de vreo cîteva minute cînd la marea mirare a sa văzuse pe Alexandru intrînd în casă și așezîndu-se lîngă Maria.

„Drace !... își zisese el ; avea dreptate stăpînul meu să presupuie că domnu Alexandru trebuia să aibă un legămînt cu fata Sălcianului, căci degeaba nu voiește să-l scape de la osîndă."

După aceste cugetări ce făcuse, Bolboacă nu pierduse din vedere nici una din mişcările lui Alexandru și ale Mariei, și el văzuse cum o sărutase pe frunte, cum o strînsese de mînă și, în fine, cum îi promisese că după liberarea Sălcianului o va lua de soție. El nu voise să știe mai mult căci în cîteva minute aflase tot, și găsind de cuviință a se întoarce acasă, în temerea de a nu fi descoperit, plecase de la pîndă și își îndreptase pașii spre portița izolată. În acel minut, Maria zărise umbra lui fugind pe perdea ca o fantomă și ieșise afară cu Alexandru. Bolboacă, auzind zgomotul ce se făcuse le ieşirea lor, se ascunsese în burieni, și numai cînd se convinsese că fusese zărit și că-l căutau, atunci el sărise peste portiță și venise în fuga mare acasă, unde se închisese în camera sa.

Erau unsprezece ore cînd Bolboacă, liniştit de turburările ce întîmpinase în pînda lui, se hotărăște a intra la Dăngescu spre a-i comunica descoperirile ce făcuse în vizitația sa nopturnă.

În această intenție, el iese din camera sa fără ca să facă zgomot, închide ușa cît putu de încet, și începu

să suie scara pe vîrful degetelor ca să nu deştepe pe nici un om din casă. Ajungînd la camera stăpînului său, începe să bată uşor la uşă :

— Cine este ? strigă Dăngescu dinăuntru.

— Eu, cocoane, răspunse Bolboacă.

— Intră, Neagule, dacă eşti tu.

Vătaful de curte intră în cameră şi Dăngescu îi zice :

— Dar bine, nu ai de gînd să te duci unde ţi-am zis ?

— Am fost, cocoane ; de acolo mă întorc.

— Ai fost ?... ce ai descoperit ?

— Am descoperit tot ce trebuia să aflăm.

— Bravo, Neagule ; eşti un om nepreţuit.

— Nu am făcut alt decît să-mi îndeplinesc datoria, cocoane. Astă-seară pe la nouă ceasuri am început a da la tîrcoale pîmprejurul casei cojocarului şi nu am putu găsi o gaură măcar pe unde să mă poci strecura : văzînd că în zadar m-aş sili ca să caut a intra înăuntru, m-am hotărît să sar pe o portiţă ce se afla în fundul grădinei, ceea ce am şi făcut şi nu am decît să mulţumesc acestei idei ce mi-a venit în minte, căci altfel nu puteam descoperi lucrurile pe care le-am aflat. Am zărit din grădină o odaie în care era lumină ; am înaintat pînă la fereastă, m-am uitat pîntre perdele, căci nu erau bine împreunate, şi am văzut pe fata Sălcianului singură şi împletind la ciorapi, dar drept să vă spui, cocoane, acea fată este de o frumuseţe rară şi care numai se visează. După cîteva minute, văz pe domnu Alexandru că intră la dînsa, o sărută pe mînă cu oarecare respect, îi spune că a fost la temniţă la Sălcianu, că i-a făgăduit să-l scape peste cincisprezece zile, că a vorbit cu vornicul temniţei care a scris îngrijitorului să-l mulţumească, şi în sfîrşit, că după scăparea tatălui ei o va lua negreşit de soţie, căci fără dînsa nu poate trăi. Nu am voit să aflu mai mult şi am plecat ca să nu fiu descoperit : abia ajunsesem la portiţă că domnu Alexandru şi cu fata cojocarului ies afară şi încep să caute în grădină ; i-am auzit încă vorbind că văzuse o umbră de om pe perdea, şi înţelegînd că pe mine mă caută, mi-am făcut cruce şi nici una, nici alta, am sărit peste portiţă şi am venit într-un suflet pînă aici acasă de frică că să nu mă prinză.

Dăngescu ascultase cu cea mai mare luare-aminte spusele vătafului său de curte şi se vedea pe fizionomia lui o roşaţă grozavă, ceea ce anunţa că tot sîngele i se urcase în cap şi că era în culmea necazului. El zise după cîteva minute :

— Ticălosul !... nemernicul !... Şi zici, Neagule, că i-a făgăduit să o ia de soţie ?... Nu te-ai înşelat ?

— Nu m-am înşelat, cocoane ; am auzit foarte desluşit cînd îi făgăduia că după alte cincisprezece zile de la scăparea Sălcianului va curona amorul lor.

— Drace !... este cu putinţă !... mişelul, îl crez în stare să facă o asemenea ruşine familiei mele. Acela este de cei cu romanţele în buzunar, de cei cu crucea în sîn şi de cei ce fac paradă de onoare şi de popularitate. Auzi, popularitate, fiul meu unic care trebuie să-mi moştenească numele, averea, şi căruia mă gîndeam să-i dau o fată dintr-o familie strălucită !... Mizerabilul, el nu-mi seamănă în nimic, îmi vine să crez încă că nu este făcut de mine, ci de vreun ţigan. Numai Grigore era fiul meu, acela mă iubea, acela nu ţinea la femei, rîdea de dînsele, le înşela şi le da cu piciorul. Ce nenorocire că l-am pierdut !... De nu era acel ticălos de ofiţer care să ţie la onoarea sorei sale şi să-l omoare în duel, poate l-aş fi avut şi astăzi. Tu nu ai cunoscut, Neagule, pe fiul meu Grigore ?... Să-l fi văzut ce maniere nobile, ce ifose mari şi ce cheltuitor sau mai bine galantom era cu toată lumea. Vezi, acela ar fi ajuns om mare !

— L-am cunoscut şi eu, cocoane, şi în adevăr era astfel precum îl descrieţi. Dar să-i uşureze Dumnezeu ţărîna, şi dacă binevoiţi ar fi bine să revenim la domnu Alexandru şi să spuneţi ce hotărîţi în privinţa amorului dumnealui cu fata cojocarului. Lucrul îmi pare foarte serios !

— Cine-ţi zice că nu este serios !... Această împrejurare mă pune într-o poziţie foarte critică. Trebuie cu orice preţ să-l desfac de acea fată de meseriaş şi pentru aceasta am nevoie de gîndire ; ia vezi nu ai putea tu să-mi dai vreo povaţă ?

— Eu, cocoane, şi de aş voi să vorbesc şi să-mi dau opinia, dar poate să nu vă placă şi să vă supăraţi.

— Nu mă supăr, vorbeşte : dacă ideea ta nu va fi bună, vom căuta împreună o alta pînă cînd vom izbuti să găsim pe cea mai nemerită.

— Ei bine, cocoane ,iată care este ideea mea : după ce m-am întors de la pîndă, m-am gîndit aproape un ceas în odaia mea şi am socotit de cuviinţă că ar fi bine ca mîine să chemaţi pe fată aici,să-i vorbiţi ceea ce veţi găsi cu cale, adecă să-şi ia speranţa că ea ar putea lua vreodată pe fiul unui boier, care dispune de viitorul lui şi care nu-l va lăsa, cu nici un preţ, să facă un asemenea pas. Să-i ziceţi ca să-l mărginească de la dînsa. căci altfel Sălcianu va intra în ocnă şi că în mîna dumitale stă ca să nu iasă niciodată dintr-însa. Dacă făgăduieşte că va mărgini pe domnu Alexandru şi că-l va face să nu o mai iubească, atunci tatăl ei va fi liber. şi pe lîngă libertatea lui, o veţi şi înzestra şi mărita cu un om cumsecade. Crez dar, cocoane, că orice aţi voi să faceţi afară de ceea ce vă spusei ,nu veţi izbuti şi lucrul se va complica şi mai mult.

— Este bună povaţa ta, zise Dăngescu după o mică gîndire. Dar este anevoie de a o îndeplini, căci fata nu va veni la mine.

— Să încercăm, cocoane, şi ca să nu amînăm mîine să-i trimiteţi răspuns.

— Dacă nu vine ?

— Atunci urmează neapărat să vă duceţi dumneavoastră la dînsa spre înţelegere.

— Ai dreptate. Ei bine, Neagule, mîine să pîndeşti plecarea lui Alexandru la curtea judecătorească şi să te duci la fată să-i spui că doresc să o văz.

— Eu nu mă poci duce în persoană, căci sunt prea deochiat şi cunoscut în casa Sălcianului. A face însumi un asemenea comision ar fi nu numai ca să stric totul, ba încă a mă compromite în faţa domnului Alexandru şi a fi bătut măr cum mi s-a mai întîmplat şi altă dată.

— Atunci să trimitem pe un altul.

— Aşa se poate. Mă însărcinez eu să caut pe omul ce ne trebuie, dar va trebui să adresezi dumneata două rînduri fetei, căci altfel nu va veni.

— Ce să-i scriu ? întrebă Dăngescu.

— Că doriți să o vedeți ca să-i vorbiți și că pentru aceasta o așteptați la ora cutare.

— Dar ea știe să citească ?

— Așa crez ; mi se pare că a fost și în pension.

— Ei bine, atunci voi face acel bilet.

Și Dăngescu se duce la masă și scrie un bilet Mariei Sălciencei în modul propus de Bolboacă. După ce-l termină, îl strînge și îl încredințează vătafului său de curte :

— Iată biletul ! Acum, Neagule, te las să faci ceea ce te va povățui dibăcia ta !

— Crez că voi face tot ce-mi va sta prin putință ca să vă slujesc.

Bolboacă iese de la Dăngescu și se duce în camera sa unde începu a se gîndi profund, ceea ce făcu și stăpînul său pînă să se culce.

. . . .

Știm că Alexandru venise despre ziuă și că prea tîrziu îl apucase somnul care nu dură decît pînă la unsprezece ore. Alexandru dormea puțin și nu-i prea plăcea să stea acasă. El era neîncetat în mișcare, ziua și noaptea, mai cu seamă că și profesia lui de avocat contribuia mult la aceasta. A fi avocat și amorezat va să zică a-și pierde cineva capul și a fi într-o mișcare perpetuă. Alexandru în adevăr nu mai știa ce face ; de aceea, îndată ce se deșteptă la unsprezece ore, se îmbrăcă numaidecît și ieși să-și ia dulceața și cafeaua unde va putea. Bolboacă, care îl pîndea de departe, se ia după dînsul îndată ce-l zărește ieșind, și se oprește la oarecare distanță cînd îl văzu că intră în grădina Otelului de Europa sau Brener.

„Se vede că acesta este otelul favorit al domnului Alexandru, cugetă Bolboacă. Dar ce idee pe dînsul ca să-l aleagă în atîta depărtare ?“

După aceste cugetări, Bolboacă se pune în sentinelă umblînd împrejurul intrărei grădinei și după o așteptare de trei cuarturi de oră văzu pe Alexandru de departe că iese cu țigara în gură apucînd pe din dos, pe

Ulița franceză. Vătaful de curte se ia după dînsul și-l urmărește ca o vulpe pînă cînd Alexandru intră pe poarta curței judecătorești.

„Acum este timpul să încep operația, își zise Bolboacă înturnîndu-se : sunt sigur că el va sta pe la judecătorii cel puțin două sau trei ore. Aide, Neagule, înainte cu Dumnezeu sau mai bine cu dracu ; care din doi vor voi să mă ajute".

Și zicîndu-și acestea, Bolboacă apucă pe diferite ulițe ce le crezu mai scurte pentru a ajunge mai în grabă la casa Sălcianului. Pe cînd umbla, își aduce aminte că în biletul Dăngescului către Maria nu era scris ora venirei ei și că trebuia să o însemneze el. Și fiindcă nu avea de nimeni a se teme, el scoate biletul și un condei de plumb din buzunar și însemnează pe bilet douăsprezece ore și jumătate. După aceasta, el strînge biletul și reîncepe a umbla cu aceeași iuțeală. Cînd fu mai aproape de casa Sălcianului și o zări de departe, Bolboacă se opri îndată și așteptă pe un muncitor ce era în urma lui și care trebuia să treacă pe lîngă dînsul. Muncitorul nu întîrzia de a se apropia de Bolboacă, care îl oprește și îi zice :

— Ia ascultă, creștine ; vrei să cîștigi un icosar ?

— Cum să nu voi, domnișorule ? zise muncitorul scoțîndu-și căciula.

— Uite, nu ai decît să pierzi cîteva minute ; este vorba ca să duci acest bilet la casa aceea unde este salcîmul ăla plecat. Ia te uită, îl vezi bine ?

— Da, văz salcîmu și văz și casa, răspunse muncitorul arătînd cu degetul.

— Ei bine, cînd vei intra înăuntru să întrebi de domnișoara Maria Sălcianca, și răspunzîdu-ți-se că este acasă, să dai acest bilet în mîna ei și să-i spui că i-l trimite coconu Stamate Dăngescu. Să stai acolo pînă îl va citi și să-i ceri răspuns. Nu uita să-i spui, întîmplîndu-se să te întrebe, că ești slugă în curtea coconului Stamate. Ai înțeles ?

— Am înțeles, domnule.

— Poftim acum doi sfanți, și du-te. Cînd te vei întoarce la locul acesta, unde te aștept cu răpunsul ce-ți

va da, îmi vei înapoia aceşti doi sfanţi şi-ţi voi da icosarul întreg.

— Am înţeles, domnule, zise muncitorul ducîndu-se iute să-şi îndeplinească comisionul.

Bolboacă priveşte pe muncitor de departe şi nu-l pierde din vedere decît numai după ce intră pe portiţa ce era alături de prăvălia de cojocărie. Zece minute trecu şi muncitorul încă nu se întoarce la marea mirare a vătafului de curte care, în nerăbdarea sa, începe să înainteze şi să observe cu mai multă băgare de seamă. În fine, după trecerea altor zece minute, muncitorul reapare pe pragul portiţei şi vine repede spre Bolboacă. Acesta îl întreabă pînă a nu ajunge bine lîngă dînsul :

— Hei, ce ai făcut ?

— Am făcut treabă bună, domnule ; am găsit pe fată şi i-am dat biletul ; după ce l-a citit, a început să vorbească încet cu două femei, una bătrînă şi alta tînără, ce se aflau acolo, şi după vorbă a făcut scrisoarea asta şi mi-a zis să o dau lui coconu Stamate Dăngescu. Poftim scrisoarea şi doi sfanţi.

— Îţi mulţumesc, creştine ; acum poftim şi dumitale icosarul.

— Să trăieşti, coconaşule. Dumnezeu să-ţi dea tot ce doreşti după sufletul dumitale.

Şi zicînd acestea, muncitorul se depărtează.

Bolboacă rămîne cu scrisoarea în mînă, zicîndu-şi :

„Ce a dracului este vorba românească !... Şi cînd mulţumeşte cineva pare că înjură. I-am dăruit ticălosului aceluia un icosar ca să ceară de la Dumnezeu să-mi dea după sufletul meu care este plin de păcate. Dar ce-mi pasă."

Bolboacă priveşte biletul ce avea în mînă şi vede că este lipit cu un bulin. El avu curiozitatea să citească răspunsul tinerei fete şi fiindcă bulinul era încă ud, îl dezlipeşte binişor fără ca să strice cîrtia, desface biletul şi citeşte rîndurile următoare :

„Vă sărut mîna, cocoane Stamate. Nu ştiu ce împrejurare vă face ca să mă chemaţi la dumneavoastră. Ca

să vă îndeplinesc însă dorința, sunt gata a veni la ora ce-mi fixați prin scrisoare, și voi fi însoțită de muma mea.

A dumneavoastră supusă,
Maria Sălcianca"

„Ha, ha, va veni în sfîrșit, își zise Bolboacă cu mulțumire. Dar zgripțorița de mumă-sa ce dracu caută cu dînsa!... Cu toate acestea, o voi băga în altă cameră pe timpul cînd fata sa va fi cu stăpînul meu."

Bolboacă strînge biletul, lipește bulinul la loc și pornește spre casă cu cea mai mare iuțeală. Ajungînd peste cîteva minute, el intră drept în camera Dăngescului.

Acesta era singur ca după obicei și aștepta pe confidentul său. Cînd îl văzu intrînd pe ușă, îl întrebă îndată :

— Ce răspuns îmi aduci, Neagule ?

— Socotesc că trebuie să fie bun, cocoane, zise Bolboacă prezentînd biletul Mariei.

Dăngescu desface biletul cu nerăbdare, îl citește și zice :

— Îmi scrie că vine cu muma sa la douăsprezece ore și jumătate. Acum sunt douăsprezece și cincisprezece minute. Peste un sfert va fi aici. Bravo, Neagule ! Dar cu mumă-sa ce să facem, căci nu-i voi putea vorbi de față cu dînsa ?

— Vom zice cuiva să o invite în altă cameră și să-i spuie că voiți să vorbiți singur cu fata.

— Dar dacă nu va voi ?

— Cum să nu vrea ?... Cineva se pierde într-o casă de boier și nu prea poate face la marafeturi.

— Ai dreptate, să zici feciorului să aștepte în sală venirea acestor femei ; pe cea bătrînă să o bage în salon ca să caște în voie, uitîndu-se la tablouri, iar pe Maria să o introducă la mine. Și curînd, Neagule, căci pot să sosească.

— Numaidecît, cocoane, zise Bolboacă ieșind.

Vătaful de curte cheamă pe un servitor și-i comunică ordinile stăpînului său. Servitorul se pune îndată

la postul său și începe să aștepte în liniște venirea femeilor Sălcience. Acestea sosiră peste douăzeci minute. Ele intru în sală, unde găsesc pe servitor.

Elisaveta și Maria erau foarte curat îmbrăcate. Maria avea pe cap o pălărie de mătase verde închis care-i ședea cît se poate de bine, iar fizionomia ei era acoperită de un voal negru ca să nu fie observată de nimeni ; o rochie de mătase subțire, de o coloare închisă, era așa de bine tăiată, încît îi desina talia subțire în modul cel mai elegant ; adăogînd și o pelerină de mătase neagră ce avea lăsată pe spate și susținută mai mult pe mîini, vom completa toată toaleta tinerei fete. Elisaveta își acoperise capul de un bonet foarte simplu ; ea era îmbrăcată cu o rochie de bareș, coloare închisă, și pe dasupra o boccea neagră cu flori de mătase verde pe la colțuri. În fine, toaleta acestor dame era oarecum modestă în comparație cu a altor asemenea lor, care posedau un venit mult mai mic.

Cînd damele Sălcience intru în sală, încep a se uita pîn toate părțile, și zărind pe servitor înaintez spre dînsul :

— Aici este coconu Stamate Dăngescu ? îl întrebă Elisaveta.

— Da, este aici, răspunse servitorul.

— Te rog, domnule, spune-i că a venit Sălcianca cu fata sa după chemarea ce le-a făcut.

— Știu, doamna mea, zise servitorul. Coconu dorește să vorbească numai domnișoarei, fetei dumitale ; se vede că are să-i spuie vreun secret. Dumneata, doamnă, dacă nu te superi, fii bună de poftește în salon ca să stai acolo unde domnișoara, fata dumitale, va veni să te întîlnească după ce va isprăvi vorba ce are cu coconu.

Elisaveta privește pe Maria cu mirare și o întreabă :

— Ce zici despre aceasta, fata mea ?

— Zic, mamă, ca să faci dorința domnului Dăngescu și să te duci să mă aștepți în salon.

— Prea bine, Mariuțo, dacă găsești tu de cuviință...

Servitorul deschide uşa salonului şi invită pe Elisaveta înăuntru. Sălcianca nu aşteaptă o a doua invitaţie şi intră fără sfială. După aceasta, servitorul închide uşa salonului şi se întoarce lîngă Maria :

— Poftiţi şi dumneavoastră, domnişoară, îi zise el deschizînd uşa de la camera Dăngescului.

Maria intră şi Dăngescu, care era întors, se preface a nu băga de seamă, dar el o priveşte în oglindă şi rămîne uimit văzînd că este atît de frumoasă. Maria îşi ridicase voalul îndată ce intrase pe uşă.

— A ! cine este ? întreabă Dăngescu întorcîndu-se deodată.

— Maria, fata Sălcianului, pe care aţi chemat-o dumneavoastră, răspunse tînăra fată cu modestie.

— Dumneata eşti fata Sălcianului ?... doream să-ţi vorbesc.

— Şi eu sunt gata a vă asculta, cocoane Stamate.

Dăngescu se aşază pe un fotoliu, fără ca să invite pe Maria să se aşeze şi dînsa. Tînăra fată este atinsă de această lipsă de convenenţă, ceea ce o face să plece capul cu întristare.

— Ascultă, fetico, reluă Dăngescu. Cum te cheamă ?

— Maria, domnule, răspunse tînăra fată fără a-l mai coconi, supărată fiind de cuvîntul „fetico", care se adresa numai la servitoare, precum se obicinuia atunci.

Dăngescu, ofensîndu-se la rîndul său de cuvîntul „domnule", observă tinerei fete :

— Poate nu ştii, fetico, că boierilor nu le zice cineva „domnule", ci este mai cinstit să le zică „cocoane" : te rog să înveţi această cuviinţă.

— Înţeleg aceasta, răspunse Maria, dar ar fi bine ca şi boierii să nu nesocotească pe cei inferiori ca pe nişte animale, pe cît timp şi inferiorii îşi au onoarea lor în lume ; şi unei fete de meseriaş, care trăieşte cu averea sa proprie şi care se bucură de oarecare independenţă socială, nu i se zice „fetico" ca unei servitoare, nici se ţine în picioare pe cît timp nu vine să implore ajutorul nimărui. Văz cu destulă mîhnire că nu poci avea mulţumirea de a mă repauza puţin de drumul ce am făcut, şi de aceea vă rog să-mi spuneţi mai curînd pentru ce m-aţi chemat ca vederea mea să nu vă supere mult timp.

Dăngescu rămase uimit de limbagiul ce îi ţinuse Maria şi la care nu s-ar fi aşteptat niciodată. Cu toate acestea, el îi zise :

— Dacă ţi-am zis „fetico“, socotesc că nu am făcut nici un rău, şi ca să-mi îndreptez greşala, îţi voi zice cocoană.

— Nu pretinz să fiu cocoană : mă numesc Maria, precum v-am spus, şi zicîndu-mi pe nume fără domnie şi fără coconie, voi fi destul de mulţumită.

— Bine, bine, îţi voi zice cum îţi va plăcea, reluă Dăngescu care încuviinţă că în adevăr făcuse o neghiobie. Poftim, Mario, şezi unde-ţi va plăcea, şi mă iartă dacă nu te-am invitat numaidecît, căci mă gîndeam la altceva.

Maria nu voi să şază şi Dăngescu, care pînă atunci voise a-i impune boieria şi a o ţine în respect, se văzu silit a se scula şi a o face însuşi a se aşeza pe un scaun.

— Trebuie să te repauzezi, îi zise el, căci altfel mă supăr.

— Vă sărut mîna, mulţumi Maria aşezîndu-se. Vă rog să mă iertaţi de supărarea ce v-am făcut. Văz bine că am fost prea importună.

— Este greşala mea, Mario. Şi îmi pare bine că eşti o fată inteligentă căci altfel nu m-aş fi putut înţelege cum doresc.

— Aştept să-mi vorbiţi, cocoane Stamate.

— Ascultă, Mario, cunoşti pe fiul meu Alexandru ?

La această întrebare, Maria deveni roşie şi nu ştiu ce să răspunză. În uimirea sa, ea murmură cu jumătate vocea :

— Da, îl cunosc, cocoane Stamate.

— Şi prin ce întîmplare cunoşti pe fiul meu ?

— De la o seară de bal mascat, unde mă dusesem de curiozitate cu muma mea şi cu vara mea ca să vedem ce este acea petrecere.

— Nu intru în cercetarea a-ţi imputa că fetele nu trebuie a se duce într-un asemenea loc ; dorinţa mea este numai ca să aflu despre modul cum ai făcut cunoştinţa fiului meu şi fiindcă aceasta îmi importă, te rog să-mi răspunzi.

— Aveţi toată dreptatea ca să găsiţi necuviincios ducerea noastră într-un loc ce trebuia din contra să evităm. Socotesc însă că şi fete de boieri mari s-au dus să-l vază din curiozitate sau poate şi de plăcere, căci masca acoperă tot şi depărtează orice comentarii. Noi însă care ne dusesem pentru întîia şi ultima oară, mascate, ne-am aşezat într-un loc unde am stat toată seara mulţumindu-ne numai ca să privim lumea şi să ascultăm muzica. Pe timpul acesta, un domn, pe care nu-l cunoşteam, vine de ne supără, ba încă ne adresează nişte vorbe care erau insulte. Domnu, fiul dumneavoastră, care se afla acolo, auzise tot, şi găsind că conduita acelui necunoscut era necuviincioasă, ne-a luat partida, a gonit pe insolent şi ne-a invitat a ne duce acasă. Noi nu am voit să priimim ca să nu-l deranjăm, dar a stăruit atît că a trebuit să consimţim, mai cu seamă că-i eram recunoscătoare pentru binele ce ne făcuse. Iată, cocoane Stamate, de cînd datează cunoştinţa ce am făcut cu domnu Alexandru, fiul dumneavoastră.

— În adevăr, nu este de mirare ca să fie astfel precum îmi mărturiseşti, căci s-au văzut atîtea cunoştinţe de ocazie !... Cu toate acestea, dacă nu mă înşel, mi se pare că Alexandru a mai venit în casa dumneavoastră şi prea adesea încă : poci şti dar pentru ce găseşte atîta plăcere ca să o frecuenteze ?

— Nu vă înţeleg bine, cocoane Stamate, răspunse tînăra fată începînd a tremura. Şi dacă v-aş putea da oarecare informaţii, mă văz în neputinţă de a vi le comunica.

— Atunci va trebui să apucăm pe drumul cel scurt si a-ţi declara că cunosc în detaliu totul ce se petrece în casa dumneavoastră. Alexandru te iubeşte, Mario : ştiu aceasta de la un izvor sigur. Ţi-a făgăduit nu mai departe decît aseară că te va lua de soţie şi aceasta peste cîteva zile. Crez că nu poţi tăgădui.

Maria pleacă capul cu ruşine.

Dăngescu urmă :

— Am crezut de datoria mea să te chem şi să-ţi arăt intenţiile mele de părinte al lui Alexandru. Ascultă, Mario : o asemenea căsătorie nepotrivită înţelegi bine că

nu se poate face nici într-un chip. Nu am decît un singur copil care trebuie să-mi moştenească numele şi averea, şi acesta este Alexandru. Oricît de fată bună, şi de înţeleaptă ai fi, nu poţi lua pe Alexandru căci din nenorocirea dumitale eşti dintr-o familie... nu ca a mea; şi săvîrşindu-se un asemenea maritagiu, nimeni nu mi-ar mai călca în casă, mie care trăiesc cu toată lumea mare. Pentru liniştea dumitale şi a mea trebuie să te hotărăşti a depărta pe Alexandru, din casa dumitale ; te invit şi te rog, Mario, pentru binele dumitale. Socotesc că este raţionabil să facem lucrurile înţelepţeşte şi fără zgomot, căci în mîna dumitale rămîne acum ca să fugi de un amor ce nu poate esista. Îmi promiţi că vei depărta pe Alexandru din casa dumitale dîndu-i să înţeleagă că nu-l mai iubeşti ?

Pentru tot răspunsul, Maria începe a plînge şi lacrămile ei nu mişcară nicidecum pe împietritul Dăngescu care reluă :

— Nu trebuie să plîngi, Mario, şi mai puţin încă pe un om care nu va fi niciodată pentru dumneata, afară numai dacă eu voi fi mort. Spune-mi, îmi promiţi că-l vei depărta de la dumneata făcîndu-l să crează că nu-l mai iubeşti ?

Maria îşi şterge lacrămile şi răspunde :

— Îmi cereţi un lucru pe care mă simţ în neputinţă de a-l esecuta. Sunt o biată creatură slabă, care am devenit jocul unei soarte nenorocite. Nu voi fi în stare niciodată ca să spui domnului Alexandru o minciună. Dar sunteţi părintele dumnealui, puteţi esersa toată puterea asupră-i şi nu aveţi decît să-l mărginiţi de a mai veni la mine ; din parte-mi, nu voi căuta să-l reîntorc, cum nu am căutat să-l amăgesc. Aceasta este tot ce vă poci promite.

— Îmi pare rău, Mario, că nu mă poci înţelege cu dumneata sau mai bine că nu voieşti să mă înţelegi. Ştiu că am toată puterea asupra lui Alexandru, dar un tată, oricît s-ar sili, nu ar putea reuşi niciodată ca să oprească pe fiul său de a merge la o femeie pe care o iubeşte. Ca să mă port aspru cu dînsul, aceasta iar nu o poci face căci noi boierii nu suntem ca oamenii ordi-

nari să ne batem şi să ne insultăm. Ca să-i arăt asemenea că îi cunosc amorul ce are pentru dumneata, ca tată, trebuie să fiu mîndru şi să nu-i dau să priceapă că ştiu nişte asemenea lucruri. Vezi bine că a trebuit să mă înţeleg cu dumneata, şi crede, Mario, că de vei face ceea ce te rog, spre recunoştinţă, te voi înzestra şi mărita cu vreunul din neguţătorii ce-ţi va plăcea.

— Vă mulţumesc, cocoane Stamate, pentru interesul ce luaţi la viitorul meu. Eu nu mă voi mărita niciodată ; ştiu bine că nu sunt pentru domnu Alexandru şi nici că am pretenţia ca să mă ia de soţie, dorinţa mea însă este ca să mă călugăresc. Crez că aceasta va fi partida cea mai bună de luat şi domnu Alexandru se va retrage negreşit.

— Toate intenţiile dumitale, Mario, sunt foarte bune şi le aprob din tot sufletul, dar cu destulă părere de rău îţi mărturisesc că ele nu pot contribui în nimic pentru a sfărîma amorul ce vă leagă. Singurul remediu este a-l depărta dumneata însăţi, arătîndu-i, precum ţi-am zis, că nu-l mai iubeşti. În zadar aş căuta alte mijloace, ele nu ar folosi la nimic ; acesta este cel mai nemerit şi prin urmare aştept răspunsul dumitale hotărîtor. Trebuie să te pronunţi, Mario, şi este de datoria dumitale ca să-mi redai liniştea pe care mi-ai răpit-o, ascultînd declaraţiile şi promisiile fiului meu.

— Eu nu v-am răpit liniştea, cocoane Stamate, zise Maria suspinînd. Dumnezeu este martor că eu nu m-am gîndit niciodată, nici nu mi-a trecut prin minte ca să aspir la mîna domnului Alexandru. Sunt gata a mă sacrifia pe mine, viaţa mea, totul în lume, mă simţ însă fără curaj ca să spui o minciună sau mai bine să pronunţ nişte cuvinte carii mi-ar săgeta inima. Este lesne, cocoane Stamate, de a zice la cineva : să faci cutare lucru !... dar puindu-vă în locul meu, aţi putea face aceasta ? sunt sigură că nu... Vă mărturisesc dar că nu vă poci îndeplini cererea.

Şi zicînd aceste din urmă cuvinte, Maria se scoală după scaun şi pleacă capul dînd să înţeleagă printr-aceasta că va fi nestrămutată în hotărîrea sa.

Dăngescu începe să se preumble cu paşi iuţi în lungul camerei ţiind mîinile în buzunarul halatului şi cu

ochii aţintaţi pe parchet. După cîteva minute de gîndire, el se opreşte deodată şi aţintează pe Maria :

— Am socotit, Mario, zise el, că vei fi o fată înţeleaptă şi de înţeles, dar văz că m-am înşelat. Am crezut că vom regula lucrurile ca să fim mulţumiţi cu toţii, şi iar m-am înşelat. Ei bine, dacă este aşa, vei încerca multe nemulţumiri, căci îţi jur pe viaţa şi pe onoarea mea că nu voi lăsa cu nici un preţ pe fiul meu să facă un maritagiu atît de înjositor pentru familia mea. Văz încă că foarte rău am făcut de am avut în gîndire să scap pe tatăl dumitale de la temniţă şi să promit aceasta lui Alexandru. Atunci, dar plată pentru plată : Sălcianu va sta în temniţă mult şi bine şi dacă suferă această osîndă este din pricina fetei sale, care nu voieşte să îndeplinească cererea voitorului său de bine. Aşa, Mario, dacă nu consimţi să faci ceea ce ţi-am propus, să ştii că, pe viul Dumnezeu, tatăl dumitale nu va scăpa de fiarele temniţei, care-i sunt legate de picioare.

— Ce auz, Dumnezeul meu !... strigă Maria împovărată. Sărmanul meu tată este cu fiarele de picioare ?

— Aşa, cu fiarele de picioare, şi în mîna dumitale stă ca să-l scapi de ruşine şi de suferinţe.

— Dumnezeul meu, este cu putinţă ! strigă sărmana copilă cu lacrămile în ochi. Vei fi destul de bun ca să-l scapi, nu este aşa, cocoane Stamate, dumneata care trebuie să aibi o inimă atît de frumoasă, cît şi nobilă ca a domnului Alexandru ?

— Da, am nenorocirea să posed o asemenea inimă, zise Dăngescu afectînd umanitatea. Cu toate acestea, cu cît este de bună, cu atît este şi de împietrită pentru oamenii carii mă contrariez. Sunt gata să umblu şi să fac totul ca să scap pe Sălcianu de la închisoare ; îţi jur pe onoarea mea. Acum alegeţi din două, una ; sau depărtezi pe Alexandru în modul propus, sau tatăl dumitale va rămînea cu lanţurile de picioare ?

Maria este rătăcită ; ea nu ştie ce să mai răspunză căci se afla între tată şi amant şi răspunsul era anevoie de dat. În zăpăceala cea mai mare, puterile o părăsesc şi ea cade leşinată pe un fotoliu. Dăngescu o face să respire odicolon şi numai după cîteva minute reu-

şaşte a o face să-şi revie în sine. Cînd el văzu tînăra fată se dezmeticise din leşin, reîncepu să-i vorbească cu blîndeţe :

— Pentru ce ai leşinat, Mario? Pentru ce să-ţi faci inimă rea pe cît timp înţelepciunea trebuie să predomine febleţele fizice?... Înţeleg că iubeşti pe Alexandru, nu mai rămîi la îndoială; dar poate iubi cineva fără a cere ceea ce nu se poate; te-ai putea bucura de dînsul fără a-l lăsa să săvîrşească o faptă pe care nu i-o poci permite cu nici un chip. Ţi s-ar ierta orice greşală şi de Dumnezeu şi de oameni, căci lumea este supusă la mii de febleţe, şi asemenea lucruri se văd pe toată ziua.

— Vă înţeleg, cocoane Stamate, zise Maria, sculîndu-se şi reîncepînd a plînge. Ceea ce gîndiţi nu va fi niciodată, şi cu toate că nu sunt decît o biată fată de meseriaş, dar şi meseriaşii ţin la onoarea lor şi mai mult încă decît mulţi alţii mai mari decît dînşii.

— Se poate, zise Dăngescu strîmbînd din nas. Dar timpul trece şi văz că încă nu te-ai hotărît să-mi dai un răspuns mulţmuitor. Ţi-am spus să alegi din două una : sau tatăl dumitale scăpat şi Alexandru depărtat, sau nu te vei alege nici cu una, nici cu alta.

— Un asemenea răspuns nu sunt în stare să vi-l dau acum : vă cer un termen de douăzeci şi patru de ore ca să-mi consult sufletul, după a cărui trecere veţi avea răspunsul meu.

— Îţi acord acest termen, Mario, dar pînă a nu ne despărţi doresc să-ţi arăt că datoriile dumitale sunt mai mari către părinte decît către amant. Gîndeşte-te bine că scăparea Sălcianului stă în mîinile fetei sale, care balansează asupra acestui punct. Tot deodată, te rog să-mi promiţi că nu vei comunica la nimeni cele ce s-au petrecut între noi şi mai cu seamă nici o vorbă lui Alexandru.

— Vă promit tăcerea cea mai absolută, zise Maria cu lacrămile în ochi şi ieşind din cameră.

— La revedere, murmură Dăngescu închizînd uşa după dînsa.

Maria se duce să reunească pe muma sa pe care o găseşte în salon aşteptînd-o cu nerăbdare şi, fără a-i

spune nimic din cele ce se petrecuse între dînsa cu Dăngescu, o ia la braț și se întorc acasă fără să schimbe un cuvînt cît ținu drumul.

Elisaveta nu îndrăznise să facă Mariei întrebări căci observase că ea se supără și sărmana mumă iubea pe fata sa atît de mult că nu voia să o contrarieze cu nimic.

CAPITUL II

O ÎNȚELEGERE NEÎNȚELEASĂ

Maria, ajungînd acasă prea amețită de cele ce se petrecuse, roagă pe toți să o lase singură, intră în camera ei, se pune în pat și începe a plînge :

„Sărmană mașină umană !... își zise ea cu mintea rătăcită. Durerea ia totdauna locul ce se conservă numai bucuriei. Bucuria !... dar ce este ea alt decît avangarda unei nenorociri, prevestitoarea lacrămilor ! ?... Dumnezeul meu, ce greșală am făcut ca să fiu pedepsită cu atîta asprime ! ?... Tu ordoni să renunț la amantul meu ca să scap pe părintele meu ?... Ei bine, voi esecuta ordinile tale și-mi voi împlini datoria de o bună fiică. Voi suferi un abandon nedrept, mă voi lăsa în voia soartei, dar aș dori mai bine să mor și pentru aceasta nu văz trebuința pentru ce m-am născut. O ! iartă-mă, Dumnezeul meu ,dacă îndrăznesc a crede că providența ta este cîteodată sora întîmplărei și a fatalităței. Este grozav de a profera niște asemenea rătăciri, dar din nenorocire ele nu sunt cîteodată decît tristul adevăr."

Și Maria, înțeleapta fată, căzuse în ateism. Ochii ei erau turburi, tot sîngele i se urcase în cap și o durere din cele mai nesuferibile o apucă îndată. Ea nu voi să anunțe pe muma sa ca să-i dea vreun ajutor, ci își acoperi fruntea cu amîndouă mîinile, în care poziție rămase nemișcată o jumătate oră.

Alexandru, care își săvîrșise afacerile și care voise să vază pe amanta sa, intră în cameră și rămîne în mirare văzînd-o așa de aprinsă.

— Dar ce ai, Mario? o întrebă el. Ești bolnavă?

— Da, Alexandre, sunt bolnavă, răspunse Maria sculîndu-se ca să-l priimească.

— Șezi, Mariuțo; nu te deranja, îi zise Alexandru reținînd-o și așezîndu-se lîngă dînsa. Sunt prea trist că te găsesc în poziția aceasta. Dar ce te doare?

— Capul mă doare grozav, Alexandre.

— Și de cînd?

— De astăzi de dimineață.

— De ce te-ai lăsat astfel și nu te-ai udat cu oțet sau cu odicolon?

— Nu mă durea așa tare ca acum.

Alexandru se scoală îndată după pat, destupă o sticlă cu odicolon ce se afla pe masă, o toarnă pe jumătate în batista sa și o aplică pe fruntea Mariei.

— Îți mulțumesc, Alexandre; aceasta o puteam face și eu fără ca să-ți dai dumneata osteneala.

— Nu este nimic, Mario; aș fi ființa cea mai păcătoasă cînd aș osteni pentru că ți-am pus pe frunte o batistă cu odicolon. Dar, spune-mi, din ce ți-a venit durerea de cap? Nu mă îndoiesc că trebuie să fi avut vreo supărare mare. O poci afla și eu, Maria mea?

— Mă gîndeam la suferințele tatălui meu, Alexandre, și la mîhnirea ce încearcă muma mea pentru dînsul. Aceasta crez că mi-a provocat durerea de cap.

— Văz că supărarea a reînceput să vă coprinză și rău faceți de nu aveți răbdare și curaj. Îți credeam o inimă mai mare, Mario?

— Și nu te-ai înșelat, Alexandre, că ea este prea mare încă. Dar oricît de mare ar putea fi, suferințele au umplut-o cu desăvîrșire, astfel că au început să debordeze. Sărmanul meu cap nu știe unde se află, sîngele, care-mi este într-o mișcare continuă, nu se mai poate liniști; dar ce zic?... el se va liniști numai cînd voi fi în mormînt!... în viață nu va fi cu putință căci viața mea în viitor va fi un lanț de dureri.

— Ce însemnează acest limbagiu, Maria mea? De cînd o asemenea schimbare neașteptată?

— Alexandre, sunt sinceră şi trebuie să vorbim şi să ne înţelegem odată pentru totdauna. Îţi cunosc inima şi ştiu cît mă iubeşti ; amorul însă ce ai pentru mine, departe de a fi o fericire, este din contra nenorocirea cea mai mare. Ca să mă iei de soţie — aceasta este cu neputinţă.

Alexandru voi să-i vorbească, Maria îl interumpse şi urmă :

— Ştiu ce voieşti să zici, Alexandre : aceleaşi cuvinte încredinţătoare de mai-nainte. Ei bine, ele ar fi în van căci, oricît de frumoase şi de solide sunt, nu pot produce nici un efect sau mai bine nici un bun rezultat. Te rog pentru fericirea dumitale viitoare şi pentru onorile care te aştept, să uiţi pe sărmana fată de meseriaş a cărei naştere este prea obscură pe lîngă a omului pe care iubeşte. Depărtează-te de dînsa şi nu vei greşi. Aceasta este partida cea mai bună de luat. Soarta mea este asigurată, este hotărîtă : mă duc la o monastire îndată după scăparea tatălui meu : acolo mă voi călugări şi voi ruga pe Dumnezeu pentru fericirea dumitale pe pămînt şi în cer.

Alexandru rămase uimit cît ţinuse declaraţia Mariei. El îşi şterge sudoarea ce-i curgea după frunte şi abia putu vorbi după cîteva minute :

— Nu te mai înţeleg, Mario. Iartă-mă dacă îmi vine a crede că durerea de cap te face să vorbeşti altfel decît gîndeşti. Ce voieşti a zice prin călugărie, prin fericirea mea viitoare ?... Oare tot asemenea îmi vorbeai ieri ? Pentru ce atîta prefacere de simţiminte ?... Nu cumva tatăl meu a fost încunoştiinţat despre amorul nostru şi ţi-a trimis vreun răspuns nemulţumitor ?

— Tatăl dumitale nu mi-a trimis nici un răspuns şi nici nu crez ca să ştie ceva despre noi.

— Atunci nu mă mai iubeşti, Mario, căci nu poci înţelege care altă împrejurare te-ar sili să te esprimi astfel.

— Aşa este, nu te mai iubesc, răspunse Maria începînd a plînge.

— Nu te crez, Mario, strigă Alexandru ştergîndu-i lacrămile. Tu minţi, aceasta este cu neputinţă.

— De ce să nu fie cu putință !... zise Maria începînd a plînge și mai tare.

Alexandru nu știe ce mai face. El se scoală după pat și rămîne în picioare ca un om amorțit.

— Dumnezeul meu !... ce să fie scena aceasta !... Îmi vine să crez că visez sau că mi-am pierdut mințile. Dar aceasta nu este natural, Mario ; mîhnirea și limbagiul dumitale își iau izvorul din altă parte. Nu știu cum, dar sunt convins că tatăl meu trebuie să fie amestecat în toate acestea. Mă voi sili să mă informez.

— Te încredințez, Alexandre, că tatăl dumitale nu mi-a zis nimic, căci altfel ți-aș fi spus.

— Cu toate acestea preschimbarea ce găsesc în dumneata, Mario, trebuie să provie dintr-o împrejurare foarte gravă, și sunt prea mîhnit că nu mi-o comunici. Se vede că ai pierdut toată încrederea ce aveai în mine ?

Maria nu zice nimic. Alexandru reluă :

— Văz bine că prezența mea nu-ți mai face nici o plăcere. Te las, Mario, în liniștea pe care se vede că o dorești. Voi veni încă o dată la dumneata, și, dacă întîmpin o aceeași priimire din parte-ți, voi căuta a nu te mai deranja în viitor.

— Nu mă acuza, Alexandre. Se vede că nu cunoști puterea cuvintelor cu care-mi zdrobești sufletul. Gîndește-te la fericirea dumitale și lasă-mi mie nenorocirea fără a căuta să iei și dumneata parte la dînsa. Uită-mă, evită orice întîlnire ai putea avea cu mine și după puțin timp vei cunoaște eroarea în care ai căzut. Din parte-mi, mă voi sili să te uit și să te evit dacă voi putea. Nu voi întîrzia de a mă duce la călugărie.

După aceste cuvinte, Maria reîncepe a plînge, iar Alexandru, care se zăpăcise cu desăvîrșire, își ia pălăria și iese din cameră fără a pronunța un singur cuvînt. Maria își acoperă fizionomia cu batista și, cînd nu mai auzi pașii amantului său, dete lacrămilor sale un curs liber și se lăsă predomina[tă] de toată nenorocirea căreia căzuse victimă.

Ieșind în uliță, Alexandru, în turburarea sa, se lovește piept în piept cu un om care trecea pe acolo. El nu-i zice nimic, căci își recunoscu greșala și fiindcă nu

avea unde să se ducă, găsi de cuviinţă a se întoarce acasă, unde, închizîndu-se în camera sa, să poată cugeta în linişte la misterul ce înconjura preschimbarea Mariei.

Locuinţa Dăngescului, precum ştim, nu era departe de a Sălcianului. După ce străbătu trei strade scurte, Alexandru sosi acasă şi, intrînd în sală, întîlni pe tatăl său care îl priimi zîmbind :

— Ce minune te face să vii pe acasă ? îl întrebă tatăl său. M-am luat de gînduri ; nu te mai văz nici ziua, nici noaptea, Alexandre. Ce, Domnu, de te-ai făcut aşa de vagabond ?

— Nu m-am făcut nici un vagabond, tată. Dar treburile, profesia mea mă silesc să stau toată ziua în oraş.

— Nu voiesc să-ţi iau nici o socoteală ; eşti liber ca să faci tot ce vei voi. Astăzi sper că vei prînzi cu mine ?

— Nu mi-e foame, tată ; am dejunat adineaori.

— Atunci vom amîna prînzul fiindcă nici mie nu mi-e foame. Dar ce stăm în sală şi nu intrăm ? Vino pînă la mine căci am să-ţi vorbesc ceva prea interesant.

— Voi veni îndată ; mă duc mai întîi să-mi las pălăria şi să schimb hainele.

— Bine, bine, dar numai schimbă-le mai curînd şi nu uita că te aştept.

Şi Dăngescu apucă spre camera sa, iar Alexandru, intrînd în a lui, îşi zise :

„Ce să aibă tatăl meu de interesant să-mi comunice şi prin care dracu întîmplare îl găsesc astăzi aşa de vesel şi aşa de blînd cu mine ?... Nu ştiu ce să crez, dar în fine voi vedea ce este."

După aceste cugetări, Alexandru se dezbracă de haine şi se acoperă cu altele comode de casă. Cum el nu găsea nici o plăcere în societatea tatălui său, îşi aprinse o ţigară şi se lungi pe pat reîncepînd a cugeta profund la scena ce se petrecuse între dînsul şi amanta sa.

Gîndirile îl năpădise pe nesimţite şi trecuse o oră aproape fără ca să-şi mai aducă aminte de promisia ce dase tatălui său. Acesta, în nerăbdare, nemaiputînd

să-l aştepte se hotărî a veni însuşi la Alexandru, ceea ce şi făcu ; dar înainte de a intra la fiul său, socotind că el poate să nu fie în stare convenabilă ca să-l priimească, dete cîteva lovituri la uşă.

— Cine este ? strigă Alexandru.

— Eu sunt, Alexandre, răspunse Dăngescu din afară. Poci intra ?

— Poftim, tată.

Dăngescu deschide uşa şi intră în cameră zicînd :

— Dacă tu nu ai plăcere să vii la mine, atunci trebuie să mă deranjez eu.

— Mă iartă, tată, dacă te-am făcut să aştepţi. Am avut puţină treabă... citeam nişte cîrtii interesante relative la un proces mare pe care-l voi pleda mîine.

— Curios lucru !... nu văz nici o cîrtie pe lîngă tine ?...

— Acum le închisei în biuroul meu.

— Şi al cui este acel proces mare pe care-l vei pleda mîine ?

Alexandru nu găsi un nume aşa în pripă şi în distracţia sa răspunse :

— Pricina Sălcianului, la curte.

— Se vede că aiurezi, Alexandre, zise Dăngescu apăsînd din sprinceană, ceea ce avea obicei a face de cîte ori auzea lucruri care nu-i aduceau plăcere.

— Auz ?... ce zici, tată ?

— Zic că aiurezi, fătul meu ; îmi spui că mîine vei pleda o pricină mare care este la curte şi în urmă îmi zici că acea pricină este a Sălcianului, care s-a hotărît de tribunal numai de trei zile. Ce însemnează aceste distracţii ?

— Eu am zis ceva de pricina Sălcianului ?... Te înşeli, tată.

— Aferim... atîta rămîne acum ca să mă faci să crez că eu m-am zăpăcit... Ia spune-mi ce ai de nu te mai poci recunoaşte ?... Îmi vine a crede că ţi-ai pierdut capul !...

— Nu e de mirare să fi zis vreo nerozie, căci astăzi sunt cam supărat şi m-a apucat o durere de cap straşnică. De aceea, te rog să mă scuzi, tată. Şi dumneata poate vei fi fost de multe ori în viaţă în poziţia mea...

— Da, da, am trecut şi eu pe aci, zise Dăngescu zîmbind căci el înţelese din supărarea lui că Maria se pronunţase şi că-l concediase ca să scape pe tatăl său de la închisoare.

— Poftim, şezi, tată, ca să şez şi eu.

— Nu aştept invitaţia ta, zise Dăngescu puindu-se pe o canapea. Ce păcat de tine, Alexandre, că te învîrtesc afurisitele de femei şi te fac să-ţi pierzi echilibrul!

— Eu mi-am pierdut echilibrul din pricina femeilor?!... Să nu crezi aceasta, tată; mai întîi, că pînă astăzi nu s-a găsit nici o femeie care să-mi întoarcă capul.

— Dacă este aşa, îmi pare bine că te găsesc solid cu acest sex care ne face să comitem la dobitocii şi te admir, Alexandre, căci eu, îţi mărturisesc, eram prea slab în tinereţile mele. Poci zice încă că din această pricină m-am însurat cu muma ta. Şi dacă astăzi trăim rău nu este vina mea, ci milioanele de capricii ce mi le aruncă în nas pe tot minutul. Cu toate acestea, nu este timpul pierdut şi te-aş povăţui ca să faci şi tu ca mine, căci în fine eşti om şi prin urmare supus la diferite slăbiciuni. Te sfătuiesc să le întîmpini.

— Ce vrei să înţelegi prin întîmpinarea slăbiciunilor, tată?

— Înţeleg că astăzi sunt într-o vîrstă destul de-naintată şi că nu am alt moştenitor al numelui şi al averei mele decît numai pe tine. Aş dori să te văz încă în viaţă-mi pe drumul de a înmulţi numele de Dăngescu prin mai multe creature ce se cer de la tinereţea ta; şi crede că aceasta este şi va fi singura mulţumire ce hrănesc în sufletul meu.

— Acum înţeleg ce voieşti să-mi zici, tată... Dorinţa dumitale este ca să mă însor?... ei bine, se va întîmpla şi una ca aceasta, dar mai tîrziu; am destul timp să aştept... Sunt încă prea tînăr.

— Ce fel eşti prea tînăr?... Un om care apropie al treizecilea an mai poate fi tînăr!?... Nu cumva aştepţi să te însori bătrîn? Tocmai vîrsta ta este cea mai frumoasă pentru însurătoare şi nu ar strica să iei o fată pe care am ochit-o şi care este avută şi de o familie

prea nobilă. Cu chipul acesta nu te vei ruina în dreapta și în stînga cu femeile pierdute, precum mi se pare că faci, și vei fi mult mai mulțumit cu nevasta ce-ți propusei căci ea este așa de tînără și frumoasă cît și binecrescută. Spune-mi ce zici ?

— Ce să zic, tată, decît că în adevăr propunerea ce-mi faci este minunată, dar plăcere nu am deocamdată pentru însurătoare. Mai tîrziu, vom vedea.

— Nu trebuie să întîrziem, căci fata, care are o mulțime de adoratori, nu crez să aștepte. O asemenea partidă pe care o doresc și o ambiționez nu se prea găsește lesne. Știi ce frumoasă este !... nu-ți poți închipui.

— Am văzut-o și mie nu-mi place.

— Pe cine ai văzut și nu-ți place ?

— Pe fata ce-mi propui de nevastă.

— O cunoști ?

— Ba bine că nu.

— Curios lucru ca să o cunoști fără să-ți fi spus cine este ! Negreșit că ai confundat-o cu vreo alta ! Spune-mi, a-minune, care este familia fetei ?

— Nu vrei să zici de fata Topleanului ?

— Poftim, ce ți-am spus eu că ai confundat-o ! Cine-ți vorbește de schiloada Topleanului ? Este cu totul alta și se numește Olga, fata Bănobeanului. Ai văzut-o vreodată ?

— Da, am văzut-o, dar ea nu poate fi pentru mine, căci este curtată de un general strein care voiește să o ia de soție.

— Acestea sunt numai vorbe, Alexandre. Este adevărat că generalul despre care vorbești frecuentează casa Bănobeanului, dar el nu are nici o vedere de însurătoare și afară de aceasta este și bătrîn coclit.

— Eu am auzit în lume că este amorezat cu dînsa.

— Minciuni și calomnii. Ce afurisită este lumea noastră !... dacă vine cineva într-o casă trebuie să fie și amorezat, ca cum nu ar mai trebui acum să ne intre cineva în casă și să avem prieteni de frica lumei.

— Poate să fie și calomnii, tată, dar îți mărturisesc că acea fată nu-mi place. Am mai auzit că are o mulțime de defecte fizice : se zice că poartă un ochi de sticlă.

— Nu este adevărat, și spre încredințare doresc să te convingi de contrariu prin tine însuți.

— Am auzit iarăși că este prea cochetă.

— Și care femeie frumoasă nu este cochetă ?... Cochetăria este o cualitate, iar nu un defect.

— Mie nu-mi plac femeile cochete căci din natură sunt jaluz.

— Aide-de, acum vrei să ceri de la o fată nobilă și trăită în saloanele cele mai strălucite ca să nu fie cochetă. Aceasta este o pretenție absurdă. Femeile modeste nu se găsesc în nobleță, ci numai în plebă.

— Se poate, tată, dar știi că este o vorbă că omul se îngrașă de ce-i place, și eu îți mărturisesc că nu poci suferi ca nevasta mea să fie cochetă.

— Asta este boală cu leac, Alexandre. După ce te vei însura, îți vei forma nevasta după placul tău. Un bărbat dezghețat face tot ce voiește din soția lui.

— Se vede că nu ai văzut-o bine, tată ; are gura prea mare, ochii ca de pisică, umblă ca nimenea după pămînt, cu un cuvînt acea fată, orice ai zice, mie nu-mi place și prin urmare nu-mi convine ca să o iau de soție.

— Zi mai bine că nu voiești să te însori, Alexandre, și că, nevoind a face un asemenea pas, îi să găsești o mie de defecte acolo unde nu se aflu. Sunt încredințat încă că de ți-aș propune o zeiță picată din cer îi să-mi zici că are gura întoarsă la ceafă.

— Îmi pare rău că te refuz deocamdată, dar mă voi sili să-ți îndeplinesc plăcerea cînd îmi vei găsi o altă partidă mai convenabilă.

— Ce zici de sora Olgăi, de Eliza ? Socotesc că acesteia nu-i poți găsi nici un defect ?

— Seamănă întru toate una alteia. Eu nu văz cea mai mică deosebire între dînsele.

— Vezi, domnule, totul în negru, zise Dăngescu schimbînd tonul. Ești făcut ca să mă contrariezi în toate dorințele mele și să aibi o conduită cu mine ca cum ai avea cu un inemic. Acum înțeleg pentru ce dumneata fugi de însurătoare. Nu mai rămîi la îndoială că vreo mojică trebuie să-ți fi pus cîrligul de nas și să-i fi pro-

mis marea și sarea. Ce rușine, pentru dumneata, domnule! Din norocire însă sunt aici și nu voi suferi niciodată vreo faptă înjositoare din partea fiului meu care îmi poartă numele.

Alexandru rămîne confuz de cuvintele tatălui său; el crezu pentru un minut că Dăngescu dobîndise vreo știință despre amorul lui pentru Maria și, ca să-i înlătureze orice bănuială, se grăbi a-i răspunde :

— Ai avea toate dreptățile să-mi zici și să faci orice vei voi, cînd aceasta ar fi cauza neînsurătoarei mele. Crede însă, tată, că simț un dizgust mare pentru maritagiu; acest dizgust se poate șterge cu timpul căci mainainte de toate suntem oameni și prin urmare espuși varietății. Așadar, astăzi zic că nu mă însor, mîine poate voi zice contrariul dacă îmi vei propune o fată care să-mi placă.

— Nu-ți va plăcea nici una, căci dumneata ai început să nu mai frecuentezi societățile bune. Te înfundezi, Dumnezeu știe unde, și află, domnule, că fetele nobile și frumoase nu se găsesc în înfundături.

— Acestea sunt numai niște închipuiri, tată, și bag de seamă că pentru mine ai numai de cele rele.

— Și cu toate acestea, pentru a mă convinge, nu aș avea decît să-mi dau puțină osteneală ca să-ți dovedesc culcușurile. Ce ai zice într-un asemenea caz?

— Ca om, nu e de mirare să am culcușuri în mai multe părți, dar nicăiri nu vei dovedi unul stabil.

— Noi nu vorbim de cele zburătoare, ci de cele stabile.

— Atunci sunt gata a mă supune orbește dorințelor dumitale.

— Aceasta ar fi și mulțumirea mea. Dă-mi parola de onoare că te vei ține de cuvînt?

Alexandru ezită de a-și da parola de onoare, dar fiindcă el avea interes de tatăl său ca să scape pe Sălcianu și totdeodată să evite orice cercetări ar avea de gînd să facă și să-i descopere amorul, socoti de cuviință a se sili să amăgească pe Dăngescu, care era o vulpe vicleană și care îl amăgise pe dînsul mai dinainte. În această intenție, el îi răspunse :

— Ce trebuinţă este ca să aibi parola mea de onoare? Nu este o parolă destul de mare cînd un fiu îşi ia un angajament în faţa tatălui său?

— Aşa este, totuna face. Ei bine, Alexandre, mîine vom merge împreună la Bănobeanu ca să constatăm din vedere proprie dacă fetele lui au atîtea defecte cîte le atribui. Negăsindu-le nici unul, te sfătuiesc să alegi pe aceea ce-ţi va plăcea. Trebuie să îndeplineşti o dorinţă a tatălui tău.

— Nu merg nici la Bănobeanu, nici mă însor cu vreo fată a lui. Acesta este ultimul meu cuvînt.

— Dacă acesta este ultimul dumitale cuvînt, domnule, adecă acela de a nu-mi face nimic pe voie, îţi mulţumesc fiu nerecunoscător; vei şti însă că nu voi suferi niciodată a mi se înjosi numele.

Aceste cuvinte ale Dăngescului fură pronunţate cu un ton aspru şi ameninţător şi Alexandru văzu bine că nu ştiuse să păzească o politică fină, ci se lăsase tîrît de aplecările inimei sale.

Dăngescu se scoală şi iese din cameră destul de necăjit şi fără a arunca o singură privire asupra lui Alexandru, care, rămîind singur, îşi propuse a se duce noaptea tîrziu la Maria spre a se înţelege cu dînsa ca să ţie cel mai mare mister în întîlnirile lor.

Ieşind în sală, Dăngescu întîlneşte pe Bolboacă şi îi face semn să-l urmeze.

— Fusei la Alexandru, Neagule, zise el după ce intră în cameră. Am ieşit prea supărat de la dînsul.

— Am observat aceasta, cocoane; vă văz prea aprins.

— Nu voieşte să se însoare cu fata Bănobeanului, cea mai frumoasă şi cea mai nobilă din cîte sunt în Bucureşti.

— Mă temeam că va refuza, şi dumneata, cocoane, socotesc că nu aşteptai un răspuns mai favorabil.

— Acest copil îmi va scurta zilele. Nimic nu voieşte să facă din cîte zic. Pare că este un blestem.

— Fata cojocarului este pricina tuturor nemulţumirilor dumitale.

— Mi se pare că acea fată nu strică nimic; din contra, am băgat de seamă că ea s-a purtat nu se poate

mai bine și că, în contra așteptărilor mele, i-a dat pasport.

— Dacă dumneata crezi aceasta, mă iartă, cocoane, că eu nu poci face asemenea.

— Cît pentru aceasta nu mai rămîi la îndoială. Alexandru era trist și pe gînduri încă de cînd intrase în curte ; și zăpăcit în punctul că eu îi vorbeam una și el îmi răspundea alta. Ce alta pricină să fie decît aceea că nu a fost bine priimit de fata cojocarului ?

— Din cele ce-mi spuneți, îmi vine și mie să crez ca dumneata, și ar fi bine să-l lăsați ca să-i treacă supărarea. În urmă, aveți timpul să-i faceți propunerea pentru însurătoare.

— Îl voi lăsa. Doresc însă a ști dacă el mai frecuentează casa cojocarului și fiindcă tu ești singurul om care te poți vîrî și afla în amănunte cele ce se petrec între dînsul și Maria, să-i priveghezi, Neagule, noaptea mai cu seamă, cînd el trebuie să se ducă la dînsa. Și în urma cercetărilor ce vei face, ne vom consulta asupra măsurilor ce va trebui să luăm ca să sfărîmăm un legămînt ce prevăz că-mi va dezonora familia.

— Vorbiți ca un cancelarist, cocoane ; văz din cuvintele dumitale că ai toată dreptatea ca să te temi. Din parte-mi, mă voi sili acum ca și altădată, ca și totdauna, să corespunz dorințelor dumitale. Să nu vă îndoiți un minut că servitorul dumitale nu se va sacrifia trup și suflet ca să îndeplinească tot ce veți porunci. Sunt gata a mă arunca în foc și în apă, de veți găsi de cuviință.

— Numai apa să fie mică și focul stins, observă Dăngescu zîmbind.

— Vă îndoiți de mine, cocoane? zise vătaful de curte plecînd ochii și făcînd o mină tristă ca cum ar fi fost adînc ofensat de cuvintele stăpînului său.

— Nu mă îndoiesc, Neagule, de tine. Dacă-ți zisei aceasta a fost numai ca să glumesc. Ascultă, tu n-ai priimit leafa pe mai multe luni ; ai trebuință de bani ?

— Da, am trebuință, cocoane, căci i-am cam isprăvit. Nu mi-am priimit leafa de la începutul anului și pe lîngă aceasta am mai făcut și cheltuieli pentru dumnea-

voastră care se ridic la optzeci şi şapte galbeni. Voiţi să vă arăt socoteala ?

— Nu este trebuinţă să-mi arăţi socoteala. Am deplină încredere în tine. Vrea să zică optzeci şi şapte galbeni şi cu cincizeci, leafa ta pe cinci luni, fac o sută douăzeci şi şapte.

— Ba o sută treizeci şi şapte, cocoane, dacă nu mă înşel.

— Aşa, ai dreptate, zise Dăngescu calculînd şi scoţînd bani dintr-o mobilă. Vino, Neagule, de-ţi priimeşte dreptul.

Neagu înaintează şi, priimind în galbeni austriaceşti ferecaţi suma ce văzurăm că-i datorează Dăngescu, puse banii la buzunar şi se dete la o parte.

Onorabilul vătaf de curte devenise prea econom şi prea strîngător de monedă. Evenimentele trecute îl înţelepţise şi îl rafinase ca pe toţi calicii ce ştiu a roade cînd le cade cîte un os în mînă. De aceea şi el ştiu să profite cînd i se prezentă o ocazie atît de minunată. Să nu rămînem dar în mirare aflînd că domnu Neagu Bolboacă avea un capital de cinci mii galbeni ce realizase de cînd intrase în serviciul Dăngescului, pe care-l esploata, în cualitatea sa de vătaf de curte, din toate cheltuielile. Apoi prezente în bani şi în bijuterii, precum şi alte diferite hoţii ce mai făcea şi care se iveau pe tot minutul înfăţişau acestui mizerabil un capital mare la care şi tindea. Domnu Bolboacă cugeta ca îndată bogat şi ajuns la cifra de zece mii galbeni să se retragă din serviciul Dăngescului subt un pretext ce va găsi mai nemerit, să-şi cumpere o proprietate, să se însoare cu o fată de familie nobilă şi cu zestre şi să ajungă în fine a trăi în societatea aleasă. Şi cîţi asemenea lui nu vedem astăzi în saloanele noastre bine văzuţi şi bine priimiţi, ba încă prea adesea lăsînd în urma lor pe oamenii cei mai cumsecade !

După ce numără banii şi închise sertarul de unde-i luase, Dăngescu zise vătafului său de curte :

— În seara aceasta să păzeşti pe Alexandru, şi dacă va merge la Maria să vii să-mi dai de ştire.

— Prea bine, cocoane ; mă voi conforma ordinului ce-mi dai şi sper că vei fi mulţumit de mine precum ai fost totdauna.

— Ieşind de aci, vei zice să aducă la masă dacă sunt bucatele gata şi să cheme şi pe Alexandru.

— Am înţeles, cocoane, zise Bolboacă plecîndu-se şi ieşind din camera stăpînului său ca să-i esecute ordinul.

Masa era gata şi bucatele asemenea. Alexandru nu voi să mănînce. Dăngescu prînzi singur ca după obicei, dar el nu luă mai nimic din bucate căci îi pierise apetitul din cauza multor supărări ce avusese peste zi. Numai Bolboacă făcu onoare prînzului ca un om ce nu avea altă grijă decît aceea de a-şi face starea. El mîncă bine din toate bucatele, le udă cu o oca de vin vechi, şi aprinzînd ciubucul se lungi în pat gîndindu-se la espediţia de noapte.

Mai multe planuri îi trecu prin minte, dar nu găsi nici unul bun ca să privegheze fără a fi văzut. Alexandru trebuia să se ferească şi de umbra de om, cugeta el, mai cu seamă din întreţinerea ce avusese în acea zi cu tatăl său ; apoi descoperirea ce făcuse Maria în grădină cînd era cu dînsul ; toate acestea nestîmpărau pe Bolboacă şi îl făceau să crează că priveghereа lui nu va avea succes. În fine, el se hotărî a pîndi de departe şi a avea răbdare să stea nemişcat pînă cînd va vedea pe fiul stăpînului său intrînd la fata cojocarului.

Se făcuse noapte şi Bolboacă se consulta încă dacă trebuia să se ducă îmbrăcat precum se afla sau deghizat căci era o lună ca ziua şi ar fi putut fi lesne observat. Din întîmplare, el avea un costum ţărănesc pe care-l păstra pentru împrejurări. Întrebuinţarea lui nu putea fi mai nemerită decît cu această ocazie, de aceea, fără a se gîndi mai mult, el scoase dintr-un sertar o zeghe, o pereche cioareci, un brîu, o pereche de iminei şi o pălărie de pîslă. După ce le scutură bine, se îmbrăcă cu dînsele, se privi în oglindă şi ieşi astfel deghizat ca să-şi îndeplinească şi această misie după a cărei esecutare urma să mai ciupească cîţiva gălbenaşi de la stăpînul său. Ieşind pe portiţa grădinei, ca să nu fie zărit de oamenii casei, îşi îndreptă paşii spre casa Sălcianului şi umblînd pe stradă începu a fluiera şi a cînta

întocmai ca un om de rînd, ca prin modul acesta să nu deştepte bănuielile, ci să corăspunză ca scrupulozitate costumului ce purta.

Era aproape de casa Sălcianului şi Bolboacă nu încetase încă de a fluiera şi de a privi luna cu nasul în sus, cînd un om îmbrăcat ca şi dînsul îl opreşte şi îi zice :

— Ce, tu eşti, mă Alexe ?

Bolboacă, care băgă bine de seamă că întrebarea ce făcea acel om era adresată lui, se făcu că nu-l aude şi îşi urmă drumul. Necunoscutul reluă :

— Dar ce, mă, n-ai gură să răspunzi oamenilor cînd îţi vorbesc, ori te gîndeşti la ocaua lui chir Vasile din colţ ?

— Nu sunt eu Alexe, mă fîrtate, răspunse în fine Bolboacă cînd necunoscutul se apropie bine de dînsul.

— Hei, şi dacă nu eşti Alexe, îi fi altul ; ce a ieşit de acolo ? Tot de ai noştri eşti. Nu cumva suntem coconaşi ca să ne trebuiască o lună întreagă pînă să ne cunoaştem ? Bre, neiculiţă, a început să se boierească şi calicii ! Dar cine dracu să fii, mă vere ?

— Iaca sunt şi eu un om ca toţi oamenii, şi ce mai vrei ?

— Hi, că miroşi de departe a nu fi ca noi toţi, sau poate că ai fost odată, dar acum îi fi dat de vreun noroc că prea umbli cu nasul spre lună.

Bolboacă rămase confuz şi în mirare de soliditatea cu care ţăranul sau mai bine vătăşelul îl măsurase dintr-un instinct cu totul natural. Dar ca om fin şi care ştia cu cine are a face, căci trecuse şi el pe aici, îi răspunse îndată :

— Dar ce, mă, dacă mă uit la lună şi nu voi să ascult trăncăniturile tale, crezi că m-am boierit ori că m-am procopsit ?... Iaca-na, cît eşti de prost ; dar nu te gîndeşti tu că dacă mă uit la lună trebuie să fiu hamorezat ?

— Şi adică în lună îţi vezi tu ibovnica ? Apoi trebuie să fii un mare găgăuţă sau un nebun de frunte.

— Nu, dragă vere, nu sunt nici găgăuţă nici nebun, ci m-a înşelat afurisita de ibovnică.

— Ha, ha ! şi tu îi descînţi în lună ca s-o întorci !... Tot bine am zis eu că-ţi lipsesc doage.

— Te înşeli, geaba ; sunt prea om cuminte, dar ştii povestea ăluia că omul supărat nu ştie ce face.

— Poate că numai tu nu ştii ce să faci cînd eşti supărat ; eu unul şi o mulţime de tovarăşi de ai mei ştim ce să facem cînd ne apucă necazul de nas.

— Spune-mi şi mie, că zău nu ştiu !

Şi zicînd acestea, Neagu începu să sune cîţiva sfanţi.

— Mă... că al dracului ai mai fost, vericule. Vezi dumneata, mă întreabă pe mine ce face omul la necaz şi el sună sfănţişori pîn buzunare. Brava, ai rîs de mine cumsecade. Geaba că sunt vătăşel şi paznic pe toată Batiştea, fiindcă tu m-ai întrecut. Apoi dacă ai rîs de mine, trebuie să mă împaci căci altfel se face lucru dracului.

— Hain ?... ce zici ?... întrebă Neagu cu iuţeală.

— Zic că dacă nu m-îi cinsti cu două ciocane de rachiu şi cu o acadea, ne încercăm puterile care din amîndoi este mai vîrtos.

— Vrei să te cinstesc de frică ?

— Cine-ţi vorbeşte de frică, ci de bunăvoie.

— Te cinstesc, dar să ne învoim !

— Vorbeşte şi vei vedea că eu sunt băiat bun şi că ne învoim lesne. Cînd este vorba de cinste nu sunt anevoie de înduplecat.

— Ia spune-mi cum te cheamă ?

— Dar ce nevoie ai să-mi afli numele ? ş-apoi ia stăi să te văz bine... N-îi fi şi dumneata vreun om de ai poliţiei, care ai venit îmbrăcat tiptil să mă cercetezi, cum şi s-a întîmplat mai deunăzi ?

Bolboacă îşi arătă mutra vătăşelului şi îi zise :

— Mă cunoşti ?

Vătăşelul se uită bine la dînsul şi, după cîteva minute de observaţie, răspunse :

— Chipul dumitale mai-mai că l-am văzut de multe ori, fiindcă-mi este prea cunoscut, dar nu-mi aduc aminte unde... ba, stăi... uite, frate... unde şezi ?

— Sunt rîndaş într-o curte boierească.

— Din Bucureşti eşti ?

— Ba sunt de la ţară. Am venit aici numai de două săptămîni.

— Atunci nu ești cine credeam... m-am înșelat.

— Ai început să mă plictisești cu întrebările zise Bolboacă cu nerăbdare. Ai de gînd să vorbim ce trebuie ș-apoi să mergem la cîrciumă să bem nițel rachiu ?

— Ba bine că nu ; dumneata te-ai întins la vorbă peste cîmp, iar nu eu.

— Te-am întrebat să-mi spui mai întîi cum te cheamă ?

— Ce, nu știi cine este Stănuță vătășelul și baș-paznic de noapte de la un capăt și pînă la celălalt al Batiștei ?

— Acum știu, dar pînă aci habar nu aveam. Ia ascultă, Stănuță, zise el bătînd pe umărul vătășelului : vrei să cîștigi un sfanț afară de cinste ?

— Ba bine că n-oi vrea. Cui nu-i place să cîștige sfanți ? Dar degeaba, sunt sigur că nu mi-l dai. Spune-mi ce ceri pe dînsul ?

— Am nevoie să pîndesc pe cineva în noaptea aceasta ca să mă încredințez dacă el are obicei să vie la ibovnica mea.

— Hei, ș-apoi ?

— Apoi voi să te scutesc în seara aceasta de paza de noapte și să priveghez eu în locul dumitale.

— Priimesc bucuros, că tot sunt ostenit, numai vezi să nu faci istorii cu ibovnicul ibovnicei dumitale.

— Nu avea grijă de aceasta. Socotesc că n-oi fi așa de prost ca să mă dau singur în ghearele pușcăriei.

— Așa crez și eu... Ei, ne-am învoit ?... dă-mi sfanțul.

— Poftim. Și Bolboacă scoase un sfanț pe care-l puse în mîna vătășelului.

— Acum la cîrciumă, strigă acesta.

— Să mergem și la cîrciumă, zise Bolboacă urmînd pe camaradul său de ocazie.

Era nouă ore și prăvăliile nu se închisese. Cîrciuma în care intrase vătășelul și Bolboacă era situată într-un colț care avea vedere spre casa Sălcianului și în depărtare de dînsa ca la douăzeci stînjeni. Bolboacă intră după vătășel și se uită cu curiozitate la mai mulți oameni ce se aflau în cîrciumă. Cum el se convinsese că toți îi erau necunoscuți, se liniști și se așeză pe o bancă.

— He, băieţi, strigă vătăşelul : v-am adus un prieten bun pe care-l făcui în uliţă.

— Cine este ? cum îl cheamă ?... strigară mai mulţi.

— Este o slugă boierească, răspunse vătăşelul arătînd pe Bolboacă, dar cum îl cheamă nu l-am întrebat. Ia spune, mă vere, cum te cheamă ?

— Stoica Grăsoiu, răspunse îndată vătaful de curte. Sunt tocmai din judeţul Ialomiţa, din satul Ţăndărei.

— Uite, frate, şi eu sunt din judeţul hăla, şi de Ţăndărei nu am auzit vorbind, observă un ţigan care în acel minut băuse o oca de vin.

— Se poate, zise Bolboacă fără să se turbure. Dar se vede că nu cunoşti bine judeţul ?

— Nu e de mirare, nene Grăsoiu, ori mai bine, nene Stoico... Sunt atîtea sate în Ialomiţa că nu le mai dai de căpătii.

— He, jupîn Vasile, ia fă-te a ne da o litră la două, dar să fie anason bun că mie nu-mi prea place fitece rachiu.

— Iar ii să te îmbeţi, mă Stănuţă, zise cîrciumarul turnînd rachiu în două pahare. Apoi paznic de noapte eşti tu, ori ce dracu eşti ? De cînd a înserat, ai băut pînă acum aproape o oca de rachiu.

— Aşa beau oamenii cu prieteni şi le este bine, măre jupîn Vasile. Eu unul sunt înţesat de prieteni, dar ştii tot de cei chiaburi. Ş-apoi cine poate tăgădui că Stănuţă vătăşelul şi baş-paznic de noapte al Batiştei nu este îndelicat ca toată lumea ?

— O să-ţi dea îndelicateţea pîn piele, zise cîrciumarul puind două pahare cu rachiu dinaintea vătăşelului şi a lui Bolboacă. Bagă de seamă, mă Stănuţă, că n-o să-ţi fie a-bună dacă tot urmezi a te îndopa cu anason d-ăsta tarele ; o să se aprinză în tine, mă, şi o să te trezeşti, într-o zi albă, mort în coşarca aceea de noapte.

— Nu avea grijă, chir Vasile, că burta mea nu se prea sperie de fitece lucru. În sănătatea dumitale, vere Grăsoiu, şi în a dumneavoastră dragii mei sugători de ţîţă de Dealu cel mare.

Şi după ce închină astfel, vătăşelul puse paharul la gură şi nu-l depărtă decît cînd văzu că numai rămăsese nici o picătură înăuntru.